

Bakalářská práce

Vliv neziskové organizace v Sýrii

Studijní program:

B1301 Geografie

Studijní obor:

Aplikovaná geografie

Autor práce:

Adéla Miřetínská

Vedoucí práce:

doc. Mgr. Martin Fárek, Ph.D.

Katedra geografie

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Vliv neziskové organizace v Sýrii

<i>Jméno a příjmení:</i>	Adéla Miřetínská
<i>Osobní číslo:</i>	P20000556
<i>Studijní program:</i>	B1301 Geografie
<i>Studijní obor:</i>	Aplikovaná geografie
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra geografie
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022

Zásady pro vypracování:

Bakalářská práce se zaměří na způsoby, kterými přispívají neziskové organizace ke zmírnění dopadu humanitární krize v Sýrii. Konkrétní cíle práce jsou dva: 1) Představit příčiny a důsledky války v regionu v dlouhodobé perspektivě, v návaznosti na geopolitické analýzy velmocenských vlivů a sporů. 2) Analýza konkrétního působení vybrané neziskové organizace v současné Sýrii. Pro splnění prvního cíle bude nezbytné zpracovat důležité zahraniční i domácí zdroje, s rozбором prostorových souvislostí, demografického složení obyvatel a jejich kultury. Otázky spojené s druhým cílem vyžadují nejprve stručné pojednání o vybrané neziskové organizaci (historie, oblasti, působení, struktura, atd.). Další odpovědi na otázky spojené s působením této organizace v Sýrii budou získány metodami dotazníkového šetření a polostrukturovaného rozhovoru. Autorka zjistí, do kterých konkrétně lokalit je humanitární pomoc zaměřena; v jaké konkrétní formě; jak probíhá distribuce potravin, léků a jiného materiálu; které skupiny obyvatel jsou příjemci pomoci; atd.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

FINDLEY, Carter V. "The Middle East in World History: Spatial and Temporal Reorderings", *Review of Middle East Studies* 54.1 (2020): 133-148.

HOFFMANN, Sophia. "International Humanitarian Agencies and Iraqi Migration in Preconflict Syria", *International Journal of Middle East Studies* 48.2. (2016): 339-355.

"Israel, Hizbollah and Iran: Preventing Another War in Syria", *Crisis Group Middle East Report N°182*, 8 February 2018.

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-540-2.

BERÁNEK, Ondřej a OSTŘANSKÝ Bronislav. *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2645-5.

KROPÁČEK, Luboš. *Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-298-5.

TUREČEK, Břetislav. *Blízký východ nad propastí: cesta od orientálních diktatur ke svobodě a zase zpátky*. Praha: Knížní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5558-3.

STEJSKAL, Jan, KUVÍKOVÁ Helena a MAŤÁTKOVÁ Kateřina. *Neziskové organizace – vybrané problémy ekonomiky: se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-973-9.

LOUTFI, SHAZA. *The Impact of Humanitarian Aid on Internally Displaced Persons' Movement: A Case Study in Syria* [online]. B.S., DePaul University, Chicago, 2015. Dostupné z: https://www.academia.edu/43002567/The_Impact_of_Humanitarian_Aid_on_Internally_Displaced_Persons_Movement_A_Case_Study

Dr. EGHAMIAN, Kat. *The protection Needs of Minorities from Syria and Iraq. Researche and Reference Group Member* [online]. Norwegian Church Aid (NCA) and the World Council of Churches (WCC), with financial support from the Ministry of Foreign Affairs of Norway 2016. Dostupné z: https://www.academia.edu/36138037/The_Protection_Needs_of_Minorities_from_Syria_and_Iraq

Vedoucí práce:

doc. Mgr. Martin Fárek, Ph.D.

Katedra geografie

Datum zadání práce:

9. června 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Kamil Zágorský, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 12. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala doc. Mgr. Martin Fárek, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Mé poděkování patří též humanitárnímu pracovníkovi neziskové organizace Člověk v tísni, který mi poskytl veškeré odpovědi k úspěšnému vypracování výzkumné části této bakalářské práce. V neposlední řadě patří obrovské poděkování mé rodině a mým přátelům, bez kterých bych tuto práci nemohla dokončit.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřila na způsoby, kterými přispívá nezisková organizace Člověk v tísni ke zmírnění dopadu humanitární krize v Sýrii. Konkrétní cíle práce jsou dva: 1) Představení příčiny a důsledku války v regionu v dlouhodobé perspektivě, v návaznosti na geopolitické analýzy velmocenských vlivů a sporů. 2) Analýza působení neziskové organizace Člověk v tísni v současné Sýrii. Pro splnění prvního cíle bylo nezbytné zpracovat důležité zahraniční i domácí zdroje, s rozborem prostorových souvislostí, demografického složení obyvatel a jejich kultury, popis činnosti humanitárních organizací v Sýrii, přeshraniční koordinace humanitárních dodávek pomoci, charakteristika vnitřně vysídlených osob a tok finančních prostředků pomocí humanitárních koridorů. Otázky spojené s druhým cílem si vyžádaly nejprve stručné pojednání o neziskové organizace Člověk v tísni (historie, oblasti, působení, struktura). Další odpovědi na otázky spojené s působením této organizace v Sýrii byly získány metodami dotazníkového šetření.

Klíčová slova

Nezisková organizace, humanitární pomoc, Sýrie, Blízký východ, globální velmoc, humanitární koridory, autoritářský režim, Islámský stát, sektářský konflikt

Anotation

The bachelor's thesis focused on the ways in which the non-profit organization People in Need contributes to mitigating the impact of the humanitarian crisis in Syria. The specific objectives of the work are two: 1) Presentation of the cause and consequence of the war in the region in a long-term perspective, in connection with geopolitical analyses of great power influences and conflicts. 2) Analysis of the activities of the non-profit organization People in Need in present-day Syria. To achieve the first objective, it was necessary to process important foreign and domestic sources, with an analysis of spatial relationships, demographic composition of the population and their culture, description of the activities of humanitarian organizations in Syria, cross-border coordination of humanitarian aid deliveries, characteristics of internally displaced persons and flow of financial resources through humanitarian corridors. Questions related to the second objective required first a brief discussion of the non-profit organization People in Need (history, areas, activities, structure). Further answers to questions related to the activities of this organization in Syria were obtained using questionnaire survey methods.

Key words

Non-profit organization, Humanitarian aid, Syria, Middle East, global power, Humanitarian corridors, authoritarian régime, Islamic State, sectarian conflict

Obsah

Seznam obrázků.....	10
Seznam použitých zkratk.....	11
Úvod.....	12
1 Přeměny Sýrie od rozpadu Osmanské říše do roku 1946.....	15
1.1 Vliv francouzského mandátu v Sýrii	16
1.2 Nezávislost Sýrie od roku 1946.....	18
1.3 Izraelsko a arabská válka a zrod strany Baas	19
1.4 Režim generála Hafír al-Asada.....	20
1.5 Bašár al-Asad.....	21
2 Vliv velmocí v Sýrii po roce 1945	22
2.1 Spojenecká osa mezi Ruskem, Íránem a Sýrii.....	23
2.2 Francie jako zástupce EU v Sýrii	26
2.3 Turecké působení v Sýrii.....	27
2.4 Západ jako zahraniční aktér konfliktu.....	27
3 Regionální konflikt v Sýrii.....	28
3.1 Rozložení sil v Sýrii	29
3.2 Křesťané v Sýrii.....	30
4 Arabské jaro na Blízkém východě	30
4.1 Občanská válka v Sýrii.....	31
4.2 Působení Islámského státu v Sýrii.....	32
5 Humanitární pomoc v Sýrii	34
5.1 Nezisková organizace, jako nástroj autoritářského režimu?	34
5.2 Porušování lidských práv v Sýrii.....	37
5.3 Přeshraniční koordinace dodávek humanitární pomoci do Sýrie.	37
5.4 Vnitřně vysídlené osoby	40
5.5 Finanční prostředky neziskových organizací	42

5.6	Stručná historie organizace Člověk v tísni a její struktura	43
6	Dotazníkové šetření.....	44
6.1	Vyhodnocení dotazníkového šetření	44
6.2	Shrnutí dotazníku.....	49
	Závěr.....	51
	Seznam použitých zdrojů.....	53
	Seznam příloh.....	57

Seznam obrázků

Obrázek 1: Francouzský mandát na Sýrii a Libanon v roce 1922 (Belica, 2021).....	17
Obrázek 2: Golanské výšiny (2021).....	24
Obrázek 3: Průměrný počet osob, kterým byla poskytnuta humanitární pomoc na úrovni obce v roce 2022 (Reliefweb, 2022).....	38

Seznam použitých zkratk

AKP	Strana spravedlnosti a rozvoje
FSA	Syrská svobodná armáda
IS	Islámský stát
SCPR	Syrské centrum pro politický výzkum
UNDP	Rozvojový program OSN
OCHA	Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí
SRD	nezisková organizace Syria Relief & Development
SARC	nezisková organizace Syrského arabského červeného půlměsíce
Baas	Arabská socialistická strana Baas
NES	Fórum nevládních organizací
IDP	Vnitřně vysídlené osoby
SDF	Syrská demokratická síla
IACS	Integrovaný administrativní a kontrolní systém
SZP	Konsolidovaný odvolávací proces
CERF	Centrální fond reakcí na mimořádné události
FTS	Finanční sledovací systém
NBC Boston	Bostonské lokální zpravodajství

Úvod

V roce 2011 začala v Sýrii občanská válka, která vypukla jako reakce na režimní represii vůči protestujícímu obyvatelstvu, které žádali politické reformy a větší svobodu. V průběhu dalších let se konflikt vyostřil a došlo k zapojení několika stran včetně syrské vlády, povstaleckých skupin, zahraničních velmocí a teroristických organizací. Ozbrojený konflikt má komplexní charakter a zároveň má devastující dopad na Sýrii a její obyvatele. V důsledku dlouho trvajících konfliktu a humanitární krize se staly neziskové organizace důležitým aktérem při poskytování humanitární pomoci v Sýrii.

Hlavním cílem bakalářské práce je porozumět, jak neziskové organizace ovlivňují situaci v Sýrii a jaký je vztah mezi jejich činností a geopolitikou. Práce se snaží odpovědět na otázky týkající se strategických zájmů globálních velmocí v Sýrii a jejich zapojení do podpory neziskových organizací. Dále se zabývá analýzou geopolitických faktorů, které ovlivňují činnost neziskových organizací v Sýrii a vztahy mezi těmito organizacemi a globálními velmocemi.

První kapitola této práce se podrobně zabývá historickým vývojem Sýrie a analyzuje klíčové faktory, které ovlivnily současnou situaci v zemi. Zaměřuje se na období od rozpadu Osmanské říše až do roku 1946, kdy Sýrie bojovala s důsledky kolonialismu a usilovala o nezávislost a suverenitu. V tomto období byly důležitými tématy vzestup nacionalismu, politické a sociální reformy a vytváření moderního státu. Pro pochopení tohoto historického období je důležité brát v úvahu roli Sýrie ve vztazích s okolními zeměmi a globálními velmocemi.

Podrobnější analýza vztahu globálních velmocí jako jsou USA, Francie, Turecko, Rusko a Irán v syrském regionu je potřebná při zodpovězení hlavních cílů. Sovětská politika vůči Blízkému východu byla historicky formována spíše na základě geostrategických úvah než ideologických důvodů. Pro Sovětský svaz byla klíčová poloha Blízkého východu, protože region představoval pro Sověty důležitou obrannou linii. Hlavním cílem Moskvy bylo zabránit zásahu konkurenčních mocností do zemí ležících podél jižního okraje Sovětského svazu. Sovětský svaz považoval arabsko-izraelský konflikt za důležitý, proto se snažil ovlivnit jeho vývoj a využít ho ve svůj prospěch. Dalším cílem bylo učinit ze Sýrie příklad, pro třetí země, aby se mohla demonstrovat výhoda podpory Moskvy. Na druhé straně USA se v průběhu 20. století stal klíčovým aktérem v regionu Blízkého východu a vyvinuly si strategické zájmy ve Středním východě.

Během konfliktu od roku 2011 se tato rivalita projevila v podpoře různých stran a skupin zapojených do bojů. USA se zaměřily na podporu určitých povstaleckých skupin a boj proti terorismu, zatímco Rusko poskytovalo vojenskou podporu syrské vládě v boji proti povstalcům a teroristům. Nicméně, jejich vztahy se syrským režimem byly v historii často napjaté, zejména kvůli obviněním z porušování lidských práv a nedemokratického režimu. Nicméně, je důležité si uvědomit, že rivalita mezi USA a Ruskem v Sýrii nebyla pouze omezena na vojenské aspekty. Rivalita se projevila také v podpoře různých stran a skupin zapojených do konfliktu, diplomatických jednáních a snahách o prosazování svých vlastních zájmů a vlivu v regionu.

Regionální konflikt v Sýrii je dlouhotrvající občanská válka, která začala v roce 2011 jako součást širšího procesu tzv. Arabského jara. Tato válka výrazně ovlivnila politickou, sociální a humanitární situaci v regionu Blízkého východu. V kapitolách Regionální konflikt a Arabské jaro na Blízkém východě se práce zaměřuje na rozbor probíhající občanské války v Sýrii a rozmístění jednotlivých sil na bojišti. Občanská válka v Sýrii vznikla jako důsledek nespokojenosti s autoritářským režimem Bašára al-Asada a jeho politickou vládou. Protesty začaly v důsledku nedostatečného dodržování lidských práv, politické korupce a ekonomické nerovnosti. Rozložení sil se během trvání konfliktu měnilo. Syrský režim si dokázal udržet kontrolu nad hlavními městy a strategickými oblastmi. Zatímco opozice a povstalci ovládají severovýchodní a severozápadní část země. Následující kapitoly mají lépe porozumět složitosti a dynamiky konfliktu.

V poslední kapitole teoretické části se objevuje analýza možného posílení státní suverenity kontextu občanské války při poskytování humanitární pomoci. Jedním z možných důvodů, že státní suverenity může být posílena, je že syrský režim záměrně používá strategie deprivace a brutálního potlačení. S tím souvisí i fakt, že Sýrie má ministerstvo pro záležitosti Červeného kříže. Při poskytování humanitární pomoci se používá přístup založený na prostorové teorii. Turecko sehrálo klíčovou roli v rámci přeshraničního humanitárního prostředí tím, že umožnilo syrským státním nevládním organizacím usnadnit poskytování humanitární pomoci přes hranice. Během dlouhodobého konfliktu v Sýrii byly miliony lidí donuceny opustit své domovy a uprchnout do jiných částí země, hledající bezpečí a ochranu. To vedlo k obrovskému nárůstu počtu IDP v zemi. Přestože IDP není jediným problémem v syrském konfliktu, je to jedna z nejvýznamnějších humanitárních důsledků konfliktu a vyžaduje systematické úsilí a mezinárodní podporu k nalezení trvalých a udržitelných řešení pro vnitřně vysídlené

osoby v Sýrii. Finanční prostředky neziskových organizací poukazují na klíčovost financování humanitární pomoci pro efektivní podporu v situacích humanitárních krizí. Společná metoda financování byla vytvořena s cílem zajistit rychlou a účinnou humanitární pomoc. Je nezbytné, aby různí aktéři spolupracovali. V této souvislosti se také kladou otázky týkající se odpovědnosti za koordinaci a řízení těchto finančních prostředků.

Použité zdroje v mé bakalářské práci čerpali z odborných knih autorů, kteří se blíže věnují tématu humanitární krize na Blízkém východě. Pro vypracování teoretické části jsem použila knihy *Vzpomínky na Sýrii* od pana PhDr. Miroslava Belici, *Blízký východ nad propastí: cesta od orientálních diktatur ke svobodě a zase zpátky* od pana Břetislava Turečka, *Islámský stát: Blízký východ nad propastí* od autorů Ondřeje Beránka a Bronislava Ostřanského. Pro pochopení historického kontextu působení globálních velmocí v Sýrii jsem použila knihu *Syria and the Middle east peace proces* od autorů Drysdale Alasdair a Hinnebush Raymond. Pro doplnění dalších informací jsem použila odborné články, které jsem vyhledávala v databázi ESBO, ale také přímo v budově Vědecké knihovny v Hradci Králové.

Pro praktickou část jsem vytvořila anonymní dotazník, který jsem původně posléze chtěla doplnit o strukturovaný rozhovor. Nicméně žádná z oslovených neziskových organizací na rozhovor nepřistoupila nebo neměla dostatek času. Na dotazníkovém šetření jsem spolupracovala s humanitárním pracovníkem z neziskové organizace *Člověk v tísni*.

1 Přeměny Sýrie od rozpadu Osmanské říše do roku 1946

Cílem této kapitoly je lépe pochopit vývoj Sýrie v historickém kontextu a analyzovat faktory, které přispěly k formování dnešní Sýrie. První kapitola se zaměřuje na období od rozpadu Osmanské říše po rok 1946. Během této doby se Sýrie vypořádala s důsledky koloniálního působení a snažila se hledat svojí vlastní cestu k nezávislosti a suverenitě. Významnými tématy tohoto období jsou vzestup nacionalismu, politické a sociální reformy a vznik moderního státu. Při zkoumání tohoto období je důležité porozumět roli Sýrie ve vztazích s okolními zeměmi a velmocemi.

Oblast dnešní Sýrie byla pod nadvládou Osmanské říše od roku 1516 až do konce první světové války. Turci rozdělili území Sýrie na administrativní provincie. I přes skutečnost hranic provincií se lidé mohli stěhovat a obchodovat. Podmínky, které si provincie kladly, tlumočila Vysoká porta na Bosporu (*Belica, 2021 s. 33*).

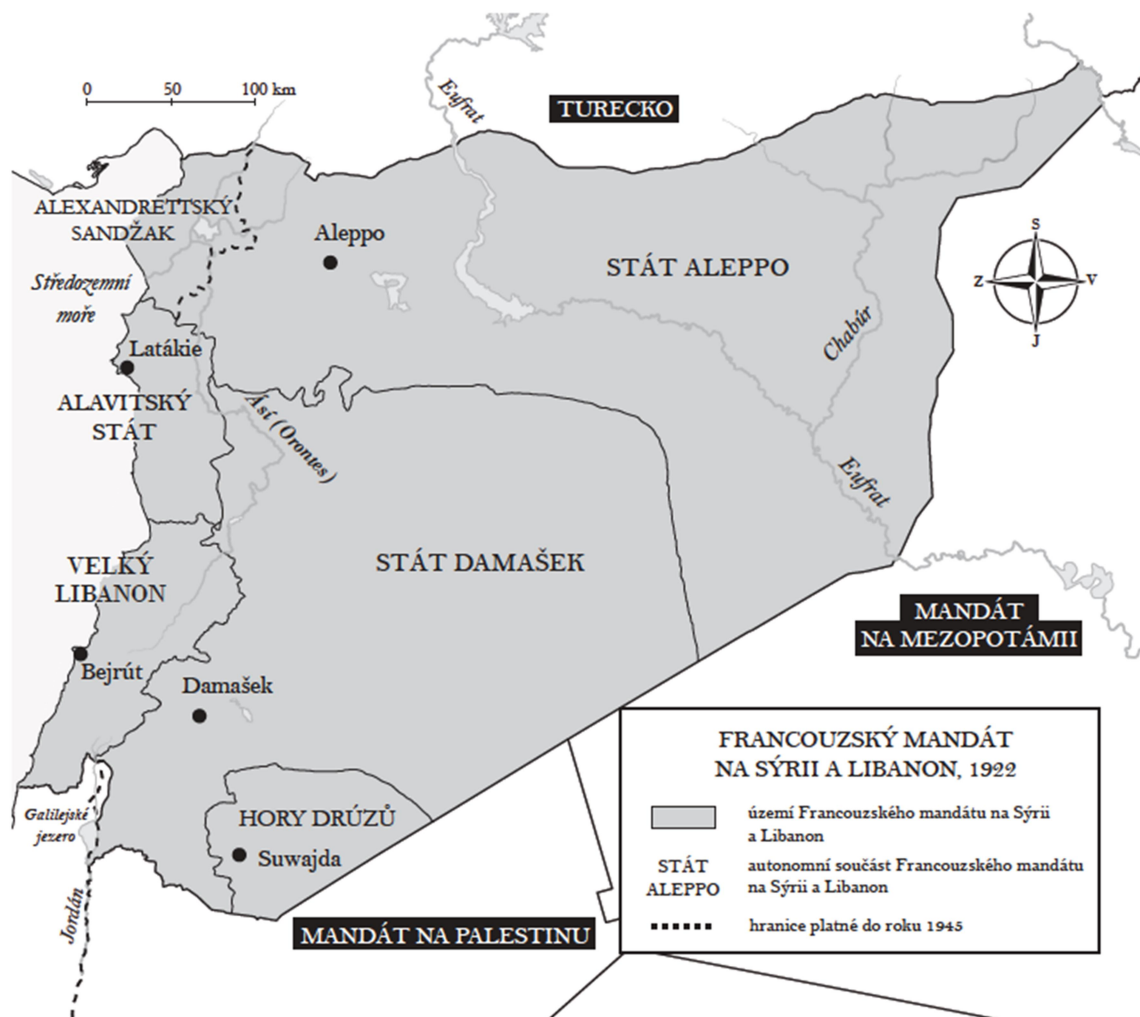
Osmanská říše byla národnostně, a i nábožensky velmi různorodá, přesto dokázala udržet na svém území rovnováhu mezi politickými a hospodářskými poměry. Až během 18. století docházelo k zaostalosti ekonomických poměrů Osmanské říše, začala pomalu ztrácet nad Evropou. I přes uskutečnění mnoha reforem ať už vojenských, politických či ekonomických docházelo k pomalému úpadku. Osmanská říše se rozpadla po první světové válce, kdy byla poražena spojenci. Významnou osobou byl Mustaf K. Atatürk, který bojoval za vládu Osmanské říše během první světové války. Po rozpadu Osmanské říše, Mustafa Kemal Atatürk zahájil v květnu 1919 v Anatolii národní revoluci a organizoval odpor proti mírovému uspořádání, které na Turecko uvalili vítězni spojenci. Atatürkova reforma byla série politických, náboženských, kulturních, sociálních a ekonomických změn politiky, navržených tak, aby novou Tureckou republiku přeměnily na sekulární, moderní stát-národ, implementovaný pod vedením Mustafy Kemala Atatürka. Tyto reformy měly za cíl modernizovat Turecko a přiblížit ho k západním zemím. Po rozpadu Osmanské říše, zavedla Organizace spojených národů mandátní systém, který byl pokusem zabránit bojům o dobyté území tím, že území přidělil Velké Británii a Francii. Mandátní systém byl založen na principu, že poražené státy první světové války nebyly schopny spravovat svá území bez něčí pomoci. Organizace spojených národů udělila Francii mandát pro Sýrii a Libanon. Velká Británie získala mandát pro území Iráku a Palestiny. Působení tehdejší koloniální nadvlády v budoucnu negativně ovlivnilo vztahy mezi Západem a zeměmi Blízkého východu (*Belica 2021 s. 40–43*).

1.1 *Vliv francouzského mandátu v Sýrii*

V roce 1916 vznikla tajná dohoda o budoucí sféře vlivu Velké Británie a Francie na tehdejší území Osmanské říše. Velmoci, které se podílely na Sykes-Picotově dohodě, měly zájem o zajištění svých vlastních zájmů v regionu po rozpadu Osmanské říše. Sýrie byla pro Francii strategická oblast zejména město Aleppo, kde měly řadu ekonomických investic. Francie měla finanční zájem na tom, aby si udržela kontrolu nad touto oblastí a zajistila své investice. Velká Británie chtěla zajistit bezpečný přístup k Indii přes Suezský průplav a Perský záliv. V této byla Indie britskou kolonií a byla důležitým zdrojem surovin a trhem pro britské výrobky. Suezský průplav a Perský záliv byly klíčovými trasami pro obchod mezi Velkou Británií a Indií. Sýrie po uzavření Sykes-Picotovy smlouvy patřila pod sféru vlivu Francii. Název této dohody je odvozen od jména britského diplomata a francouzského konzula, který působil značnou dobu v hlavním městě Bejrút ve státě Libanon. Jako francouzský diplomat hájil zájmy svého státu a občanů. Picot se aktivně setkával s levantskými příslušníky, obchodníky, ale také s křesťany a muslimy. Představitelé usilovali o národní samostatnost a nezávislost jejich regionů. Francouzský diplomat reagoval na jejich potřeby a navrhl jim podporu v podobě zbraní a získání vlastní suverenity. Většina těchto potřeb byla sepsána v písemném memorandu, které později našli turečtí důstojníci a vedlo to k masivním popravám. Vůdce osmanské armády v Sýrii Džamal Pašov nechal popravit dvě desítky představitelů arabského nacionalismu, křesťanů a muslimů (*Belica, 2021 s. 39–40*).

Francouzský mandát původně zaručil úplnou svobodu pro syrské obyvatelstvo. Když vyšla na veřejnost Sykesova-Picotova dohoda, syrští občané a také Syrský národní kongres, usilovali o zamítnutí této dohody. Vláda Emíra Fajsala, která se snažila získat suverenitu pro svůj stát, uzavřela dohodu s představitelem sionistického hnutí Chaim Weizmann. Dohoda spočívala o arabsko-židovské spolupráci. Během pařížské mírové konferenci a následně i na konferenci v San Remu se rozhodlo o zrealizování dohody Sykese a Picota, a tak v roce 1922 vznikl francouzský mandát v Sýrii, který řídil veškeré dění v daném regionu, do doby, než bude schopna Sýrie řídit svoji zemi sama. Později došlo k ozbrojeným konfliktům mezi Syřany, kterým velel král Emír Fajsal a francouzskými jednotky. Francouzům se povedlo porazit a utlumit syrské vojsko a pokračovali dál do Damašku. Celkově během vlády francouzského mandátu přišla Sýrie o 115 tisíc km² své oblasti. Tato ztráta byla zapříčiněná dvěma faktory: 1) Francie odtrhla několik přístavů, konkrétně Týros, Sidón, Bejrút, Tripolis a společně s údolím Bikáa a část

území na severu Palestiny je připojila k oblasti vznikajícího Libanonu. Damašek tím, ale přišel o přístavy, a významnou pozici v blízkosti Středozemního moře. 2) Došlo k odtrhnutí části území a tím se provincie Aleppo nacházelo v 50kilometrové blízkosti společné hranice s Tureckem.

Obrázek 1: Francouzský mandát na Sýrii a Libanon v roce 1922 (Belica, 2021)

Všechny tyto události vedly k nepokojům ze strany Syřanů. V roce 1924 vznikla Komunistická strana Sýrie a Libanonu, její záměr bylo získání nezávislosti. Skupina operovala aktivně především za vedení damašského Kurda Chálida Bakdáše. V roce 1925 byla snaha sepsat novou francouzsko-syrskou dohodu. Představitelé ze strany Syřanů byli obchodníci, městská elita, hodnostáři a statkáři. Smlouva vešla v platnost roku 1936, kdy měla zajistit nezávislost Sýrie a Libanonu a jejich vstup do Společnosti národů. V roce 1940 založil alavita Zakí Al-Arsuzí stranu Baas, Michael Aflaq ji charakterizoval třemi

slovy: jednota, svoboda a socialismus. Další stranou byla Syrská národně sociální strana, její hlavní význam byl v obnovení společného prostoru syrského nacionalismu,¹ což znamenalo vznik státu Velká Sýrie, který měl zabírat území od Suezského kanálu přes Kypr až po hranici s Irákem. Strana chtěla uplatnit znárodnění všech zdrojů a svržení vládnoucí feudální třídy vlastníků půdy. Všechny tři strany chápaly náboženství islámu převážně jako kulturní dědictví, které nikterak nemusí přímo zasahovat do politického myšlení. Příčinou nesprávného chápání byl vznik strany syrského Muslimského bratrstva. Záměr strany se výrazně lišil od těch ostatních. Hlavní myšlenka trvala na středověké vizi čistě islámského státu. Zakladatelem této myšlenky byl Syřan Mustafa as-Sibáí. Přívrženci strany byli především mladí dvacátníci a třicátníci, studenti a činitelé v podobě technické inteligence (*Belica, 2021 s. 38–43*).

Francouzský mandát byl Syřany zcela odmítán, a proto postupem času vznikaly strany, které bojovaly o nezávislost svého území. Následek kolonizace syrského území, po rozpadu Osmanské říše, v budoucnu ovlivní vztah mezi Západem a arabským obyvatelstvem.

Podle Kropáčka (*2002 s. 70*) kolonizace umožnila vzdělávání mladých Syřanů v obraze západního vlivu. Odnesli si tak smýšlení o své vyšší kompetenci a vykládali nově Korán. Většina těchto Syřanů zastávala své místo islamistických hnutí.

1.2 Nezávislost Sýrie od roku 1946

V roce 1941 přislíbil generál Georges Catroux nezávislost Sýrie. Ke zrušení mandátní smlouvy došlo v roce 1943, přesto ale Francouzi nechtěli Syřanům odevzdat velení místních sil. Sýrie se zúčastnila v roce 1945 konference o zformování Organizace spojených národů v San Franciscu. Dle článku 78 Charty Spojených národů Sýrie už nebyla pod vlivem francouzského poručnictví. Při demonstraci proti francouzskému velení propukly nepokoje, při kterých přišlo o život 600 lidí. Nepokoje se konaly v Halabu, Damašku a dalších větších syrských měst (*Belica, 2021 s. 44–53*).

Významným dnem pro Syřany je datum 17. dubna 1946, kdy oficiálně odešel poslední francouzský voják ze Sýrie. K tomu dopomohla rezoluce Rady bezpečnosti OSN (*Kropáček, 2002*).

¹ Je ideologie, která podporuje sjednocení a nezávislost Sýrie a jejího lidu (*Belica, 2021*).

Valné shromáždění OSN v roce 1947 rozhodlo o rozdělení britského mandátního území na dva státy. Palestina se v roce 1948 po vypršení mandátní smlouvy Britů rozdělila na dva státy: arabský a židovský. Následkem byly boje mezi židovskými a arabskými ozbrojenými silami. Válčilo se především o strategické pozice, zdroje vody a pozemní komunikace. V syrských větších městech, jako je Damašek a Aleppo lidé reagovali na situaci v Palestině ničením židovských synagog a domů ale došlo i k zabití několika Židů. V konfliktu operovala aktivně strana Muslimského bratrstva, která usilovala o záchranu Palestiny. Sýrie jako arabská země chápala rozhodnutí Valného shromáždění OSN jako ztrátu dalšího svého území. Vznikl nový stát Izrael. Arabská osvobozenecká armáda vytvořená z dobrovolníků Sýrie a Egypta chtěla zabránit ke vzniku Izraele. V důsledku arabsko-izraelské války 2/3 Palestinců opustilo svojí zemi a hledali útočiště v sousedních arabských zemích. Židé obsadili větší území Palestiny, než rozhodla v roce 1947 Rada OSN (*Belica, 2021 s. 86–92*).

1.3 *Izraelsko a arabská válka a zrod strany Baas*

V roce 1948 se v Palestině odehrála první arabsko-izraelská válka. Pro tento boj byla založena syrská dobrovolnická armáda. Syřané považovali vznik Izraele za národní tragédii a odmítali jeho legitimitu. Nový židovský stát vnímali jako imperialistický koloniální osadnický stát, který byl nespravedlivě vsazen do srdce arabského světa. Také ho považovali za bezpečnostní hrozbu a překážku arabské jednoty. Konflikt se zrodil z nároků dvou národů na stejnou zemi, ale proměnil se v konflikt mezi dvěma národy. Sýrie stále držela tři malé územní výběžky v oblasti, která měla být podle plánu OSN na rozdělení přidělena Izraeli. Izrael tyto oblasti považoval za klíčové pro svou výlučnou kontrolu nad Tiberiánským jezerem a trval na syrském stažení. Aby se zabránilo dalšímu konfliktu, zprostředkovatel OSN navrhl evakuaci syrských sil a demilitarizaci sporných oblastí pod dohledem smíšené komise OSN pro příměří. Protože však svrchovanost těchto oblastí nebyla určena, staly se neustálým zdrojem sporů. Napětí také vyvolala syrská snaha o získání práv na rybolov v Galilejském jezeře. Eskalující spor vyvrcholil v prosinci 1955 izraelským útokem, při kterém bylo zabito 50 syrských vojáků; izraelské nájezdy probíhaly také v letech 1960, 1962 a 1964. Do poloviny šedesátých let Izrael ovládal většinu sporných oblastí. Související spor v pohraniční oblasti, vyplynul z izraelských plánů na využití vody z řeky Jordán pro zavlažování. V roce 1961 Arabové schválili plán na odklonění pramenů řeky Jordán, aby zmařili ambiciózní izraelský projekt národního dopravního prostředku. Tyto eskalující střety byly hlavním faktorem dynamiky, která vedla

k válce v roce 1967. Válečných konflikt podnítil nacionalistické cítění a došlo k radikalizaci syrské politiky ve prospěch strany Baas. V letech 1971 a 1972, když se dostal po převratu Asad k moci, bylo uzavřeno několik zbrojných dohod a výrazně vzrostl objem bilaterální výměny² a hospodářské aktivity s východním blokem (*Drysdale, Hinnebusch, 1991 s. 99–107*).

V letech 1949–1954 se v Sýrii uskutečnilo několik vojenských převratů. Činitelé těchto převratů byli plukovníci, tedy lidé vyšších hodností. Během převratů se zcela zastavilo působení politických stran a v Sýrii vznikl chaos. Jediná změna byl vznik Centrální banky, došlo k reformě legislativy, ženám bylo slíbeno volební právo. Sýrie se stala významnou zemí pro arabské ale i západní velmoci, koncem padesátých let 20. století, a to z důvodu nalezišť ložisek ropy. V roce 1954 sesadily strana Baas a komunistická strana tehdejší režim plukovníka Šišaklího. Znovu se tak obnovily parlamentní volby (*Belica, 2021 s. 62–63*).

1.4 Režim generála Hafír al-Asada

Významným prezidentem Sýrie byl Hafír al-Asad, který usiloval o stabilitu své země a prosazoval Sýrii, jako vedoucí mocnost v arabském světě. Asad se narodil do chudé rodiny, která patřila do menšinové skupiny alavitů. Původní alavité pocházeli z odlehlých částí Sýrie, konkrétně z Nusajritských hor, zvané také jako Alavitské hory. Vznik skupiny alavitů lze vysvětlit z rozporů uvnitř muslimské obce. Po smrti proroka Muhammada se dvě skupiny muslimů nedokázaly shodnout, kdo by měl řídit muslimskou obec. První skupinou byli budoucí sunnité, kteří uznávali za nástupce proroka Abú Bakra, a ti odmítali druhou skupinu muslimů šíity. Šíitským nástupcem proroka Muhammada byl zeť Alí, z čehož vychází novodobý název alavistů. Alavitské náboženství má více než jednu charakteristiku. Mnozí vysvětlují, že náboženství uznává pouze muže, člení stoupence na zasvěcenou elitu a na nezasvěcenou majoritu. Náboženství může být i spjato s rituály, uctíváním přírody či elementy křesťanství. Podstatné je, že alavistou je pouze člověk od narození, nemůže se jím během života stát. Oblast Alavitských hor, byla po většinu času chudá, až s příchodem Francouzů, kteří kolonizovali velkou část Sýrie, došlo k výraznému zlepšení, a to obzvláště při budování zpevněných cest a silnic. Následně to umožnilo dětem alavistů možnost vzdělávání. Hnacím motorem pro získání lepšího výdělků mladých alavistů, byla možnost nastoupit do místní vojenské služby. Francouzský mandát

² Vztah mezi dvěma stranami, v tomto případě mezi dvěma zeměmi týkající se obchodní transakce mezi těmito státy (*Drysdale, Hinnebusch, 1991*).

potřeboval pro upevnění své moci vojenskou sílu, a proto začal budovat místní vojsko, které používal k potlačení nepokojů. Alavité se po odchodu Francouzů museli stáhnout do ústraní, převážná většina sunnitských stoupců jimi pohrdala a osočovala je z nedostatku syrského vlastenectví. Vedlo to k větší nevraživosti mezi sunnity a alavitý (*Belica, s. 2021 75–78*).

Sýrie je považována za místo, kde vznikly a jsou uchovávány arabské nacionalistické ideály. V srdci regionu, který nemá hlubokou tradici státnosti, Sýrie trpí narušeným pocitem územní identity. To je výsledek samovolného způsobu, jakým koloniální mocnosti po první světové válce nakreslily politickou mapu Blízkého východu. Sýrie se často považovala za ztělesnění arabských zájmů. Tato tendence syrských vlád je v Sýrii hluboce zakořeněná. Sýrie odmítala uznat politickou mapu svého regionu, kterou po sobě zanechaly koloniální síly. Hranice Sýrie byly nakresleny bez ohledu na základní kulturní, historické, ekonomické a geografické souvislosti v Levantě. Strana Baas je u nepřetržité moci od roku 1963, především díky tomu, že je nejvýraznější a nejběhodnější stranou v zastupování pocitu Sýrie, že byla zbavena a zkrácena svého území. Strana podporovala myšlenku Sýrie po znovuzrození arabského národa a odmítala území, které získala Izrael.

Asadův režim se vyznačoval mimořádnou schopností přežít, a dokonce prosperovat v nepřátelském regionálním prostředí, když dobře využíval svých omezených možností a tvrdě hájil své zájmy. V roce 1990 se Sýrie ocitla v regionu izolovaná, když se rozpadl východní blok, selhala strategie Velké Sýrie, obnovilo se egyptské vedení v arabském světě a skončila iránsko-irácká válka. Tyto události vážně podkopaly pozici Sýrie a vedly k tomu, že byla často považována za upadající regionální mocnost. Asad však změnil Sýrii pouze navenek na silný stát, jehož zájmům je třeba v regionu částečně vyhovět. Sýrie nemá politický status a lidské zdroje Egypta, ani bývalou vojenskou sílu a ropné bohatství Iráku, ani finanční aktiva a globální vliv Saúdské Arábie, ale je to klíčový arabský stát v první linii, který byl v posledních deseti letech největším a nejodhodlanějším nepřítelem Izraele (*Drysdale, Hinnebusch, 1991 s. 10–36*).

1.5 *Bašár al-Asad*

Vypuknutí občanské války v roce 2011 lze přisoudit autoritářské vládě Bašára al-Asada. Jeho odpůrci považují Asada za diktátora, jeho přívrženci ho však považují za

legitimního prezidenta a ochránce sekulárního státu proti islámským radikálům (*Leenders, Mansour, 2018*).

Protesty od počátku roku 2011 byly prezentovány státními médii, jako pokusy nepřátel státu o rozvrat Sýrie. Režim vládní strany Baas pod vedením prezidenta Baššára al-Asada to tak líčil. Povstalci naopak zdůrazňovali legitimitu protestů a sebeobranou povahu svého ozbrojení proti použití státního vojenského aparátu proti civilnímu obyvatelstvu. Syrský konflikt vystupňoval v nejméně třech rozměrech: zvyšování represivních prostředků, sektářský konflikt a zahraniční intervence (*Hesová, 2013*).

Po rozpadu Osmanské říše arabský lid usiloval o nezávislost své země. Přesto zde působil západní vliv. Sýrie byla pod nadvládou Francie i přes hlasité odmítání ze strany občanů. Francouzský mandát hájil pouze své vlastní zájmy. To umožnilo prostor pro vznik strany Baas a poté dosazení k moci Hafir al-Asada, který upřednostňoval arabský lid a jeho nenávisť k Izraeli. Hlavní chybou bylo vytvoření umělých hranic západními zeměmi, které nebraly ohled na kulturní rozdíly v zemích Blízkého východu.

2 Vliv velmocí v Sýrii po roce 1945

Zahraněční interakce velmocí působí v Sýrii už od poloviny minulého století. Každý z globálních aktérů má v Sýrii své vlastní zájmy, které se snaží uplatňovat. Tato kapitola se zaměřuje na analýzu politických, vojenských a ekonomických faktorů, které ovlivňovaly a stále ovlivňují vzájemné vztahy mezi USA a Sovětským svazem v syrském regionu. Zvláštní pozornost je věnována historickému vývoji těchto vztahů, roli ideologie a geopolitického kontextu, který tvořil kulisu jejich rivalství. Cílem této kapitoly je uvést komplexní a hloubkovou analýzu souboje vlivu USA a Sovětského svazu v Sýrii s ohledem na jeho důsledky pro regionální a globální geopolitiku.

Už během vlády Hafira al-Asada docházelo k interakci globálních velmocí v Sýrii. Během izraelsko-arabské války si Hafir al-Asad uvědomoval, že globální velmoci se zapojí do válečného konfliktu. Asad využíval studenou válku a opíral se o sovětskou pomoc, jak vojenskou, hospodářskou a diplomatickou, která mu umožnila rozvinout svou zemi. Bez této podpory by Sýrie nemohla udržet, tak velkou vojenskou mašinérii a nemohla by prosazovat svou ambiciózní regionální politiku. Od poloviny osmdesátých let, se sovětská politika vůči Blízkému východu změnila zásadně a měla mnoho důsledků, které byly zesíleny prudce klesajícím globálním postavením Sovětského svazu a rostoucím zaměřením na vlastní vážné vnitřní problémy. Tato situace nejvíce ovlivnila Sýrii. Moskva

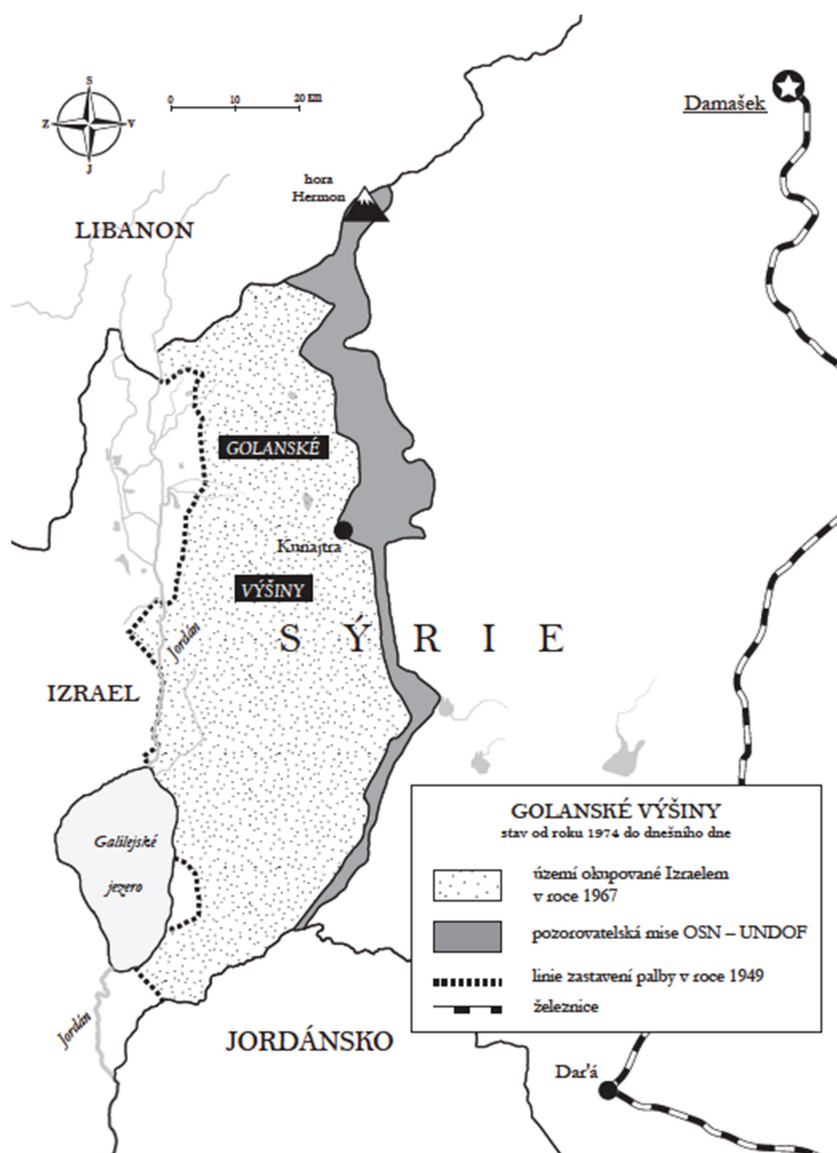
se pokoušela konstruktivně spolupracovat se Západem na Středním východě při řešení regionálních sporů. Během irácké invaze do Kuvajtu, Sovětský svaz aktivně podporoval americké cíle a potřeby Rady OSN při snaze ukončit irácký konflikt. Celkově lze říci, že počátkem roku 1991 se globální klima změnilo tak, že nikdy nebylo lepší pro společné úsilí velmocí k vyřešení konfliktu. V roce 1990 navštívil prezident Bush Damašek. Tím se na nějakou dobu zlepšily vztahy mezi Sýrií a Amerikou. Obě vlády úzce spolupracovaly, měli shodný zájem na svržení Saddáma Husajna (*Drysdale, Hinnebusch, 1991 s. 149–151*).

2.1 *Spojenecká osa mezi Ruskem, Íránem a Sýrií*

Jedním z důležitých aspektů konfliktu je jeho národnostní a sektářské rozdělení, které v podstatě určuje cíle a koalice a které společně s geopolitickými zájmy zahraničních aktérů činí konflikt obtížně řešitelný. Z vnějších aktérů Asadovi nejvíce pomáhají jednak státy šíitské, z nichž nejdůležitějším partnerem je Írán a Hizballáh, milice šíitská, která operuje v Libanonu a je podporována Íránem, a potom Rusko jako spojenec Sýrie tradiční již z dob studené války. Tak se vytvořila spojenecká osa mezi Ruskem, Íránem a Sýrií, která tvoří společně s šíitským režimem v Iráku hráče geopolitického významu. Zároveň je to hlavní významný oponent režimů sunnitských blízkovýchodních, zejména Saudské Arábie (*Jelen, 2016*).

Z historického hlediska byla sovětská politika vůči Blízkému východu formována spíše geostrategickými úvahami než ideologickými důvody. Pro Sovětský svaz byla klíčová poloha Blízkého východu, představovala totiž pro Sověty obrannou linii. Moskva si kladla za hlavní cíl zabránit zásahu konkurenční mocnosti v zemích podél jejího jižního okraje a vytvořit přátelské místní prostředí, což byl obrovský úkol vzhledem k četným možnostem zapojení Západu, které nabízelo množství západních zemí. Arabsko-izraelský konflikt byl po většinu doby po druhé světové válce hlavním zájmem Moskvy v regionu. Sovětský vliv byl do značné míry založen na její konzistentní politické a vojenské podpoře arabského postoje. Z pohledu Sýrie bylo spojení založeno na potřebě vojenské, diplomatické a ekonomické podpory. Kromě společné nesympatie k západnímu imperialismu neexistovaly žádné speciální ideologické sympatie, žádná přirozená blízkost ani tradice. Přesto Asad dokázal proměnit zemi především díky podpoře ze Sovětského svazu. Je také třeba zmínit, že v regionu se nacházely ložiska ropy. I když byly vztahy mezi Sýrií a Sovětským svazem blízké, Sýrie se s ním ne vždy shodovala a projevovala svou nezávislost při mnoha příležitostech. Dalším cílem bylo učinit ze Sýrie příklad, pro třetí země, aby se mohla demonstrovat výhoda podpory Moskvy. Asad v roce 1971 začal

plánovat válečný útok proti Izraeli, který by mu umožnil získat nazpátek Golanské výšiny. Moskva zprvu tyto plány nechtěla podpořit, protože to nebyl její zájem. Asad společně s Egyptem byl odhodlán území získat. Sovětský svaz si musel udržet sféry vlivu v Sýrii a Egyptě, a proto musel reagovat. Poté, co Izrael znovu dobyl Golanské výšiny, táhl své vojsko směrem k Damašku. Sovětský svaz připravil několik leteckých divizí do plné pohotovosti. V roce 1973 upřednostňoval Sovětský svaz svolání mezinárodní konference, které by předsedaly obě strany, pod záštitou OSN, aby se dohodli a urovnaly konflikt. (Drysedale, Hinnebusch, 1991 s. 150–155).

Obrázek 2: Golanské výšiny (2021)

Vzájemná závislost mezi Sýrií a Sovětským svazem, rostla v době, kdy Egypt pod záštitou USA usiloval o separátní mírové urovnání s Izraelem. Napětí vyvolala zejména

intervence Sýrie v Libanonu. Zpočátku se pokusy Asadova režimu zmírnit zhoršující se situaci v Libanonu v roce 1975 setkaly se souhlasem Moskvy, protože Sýrie se spojila s Organizací pro osvobození Palestiny a levicovými stranami. Damašek a Moskva sdílely názor, že rozpory v Libanonu jsou výsledkem sionistického spiknutí podporovaného Spojenými státy, jehož cílem je rozdělit Araby a poskytnout krytí pro samostatnou dohodu mezi Egyptem a Izraelem. V roce 1976 Sýrie zasáhla vojensky v Libanonu. Cílem Sýrie bylo zastavit postup Palestinské osvobozené organizace a levicových sil a udržet rovnováhu sil v libanonském konfliktu. Následná konfrontace mezi spojenci dostala Sovětský svaz do nepříjemné situace a v červenci poslal Leonid I. Brežněv Asadovi dopis, v němž intervenci ostře kritizoval a pohrozil sankcemi, pokud se Sýrie nestáhne. Sovětský svaz rovněž dočasně zastavil dodávky zbraní. Postupně Sovětský svaz uznal, že nemůže tlačit syrský režim k jednání proti tomu, co považoval za své zájmy, a začal akceptovat roli Sýrie v Libanonu (*Drysdale, Hinnebusch, 1991 s. 156*).

Sýrie nicméně pocítila dopady vnitřní transformace Sovětského svazu a změn globální politiky pod Gorbačovovým vedením snad ještě citelněji než kterýkoli jiný stát v regionu, a to jednoduše proto, že je zde hlavním spojencem Moskvy a je na Sovětském svazu velmi závislá, protože je pro ni jako pro významnou regionální mocnost důvěryhodná. V letech 1986-1990 dal Sovětský svaz Sýrii jasně najevo, že jeho podpora má své meze a že se staví proti hlavní strategické doktríně Asadova režimu. Během Asadovy návštěvy v Moskvě v dubnu 1987 Gorbačov naznačil, že nebude podporovat snahu Sýrie o strategickou rovnost s Izraelem, a otevřeně vyzval Asada, aby hledal politické řešení konfliktu. Sýrie důsledně tvrdila, že mezi Araby a Izraelci nelze dosáhnout trvalého a spravedlivého míru. (*Drysdale, Hinnebusch, 1991 s. 165–167*)

Válka v Perském zálivu, která probíhala v letech 1990 až 1991, zasáhla především Irák a Kuvajt. Její důsledky však měly dopad i na sousední země včetně Sýrie. Důsledky války se projevíly v následujících sférách.

Hospodářské důsledky: Válka v Zálivu měla vážný dopad na syrské hospodářství. Sýrie během konfliktu podporovala Irák a v důsledku toho utrpěla značné finanční ztráty. Válka narušila obchodní cesty a dodávky ropy, což ovlivnilo vývoz ropy a příjmy Sýrie. Tisíce syrských pracovníků, kteří byli zaměstnáni v Kuvajtu a dalších zemích Perského zálivu, navíc přišly o práci a převody peněz, což dále zatížilo ekonomiku.

Regionální politická dynamika: Válka v Perském zálivu změnila rovnováhu sil v regionu. Podpora Sýrie Iráku a její odpor vůči koalici vedené Spojenými státy napjaly její vztahy s několika arabskými státy Perského zálivu, které koalici podporovaly. Válka prohloubila rozpory mezi Sýrií a některými jejími regionálními protějšky, což vedlo ke zvýšení napětí a pocitu izolace.

Uprchlíci: Konflikt měl za následek vlnu uprchlíků, kteří utíkali z Iráku do sousedních zemí včetně Sýrie. Příliv uprchlíků zatížil syrské zdroje, zejména v pohraničních oblastech, protože země se snažila vysídlené obyvatelstvo ubytovat a zajistit.

Obavy o regionální bezpečnost: Válka v Perském zálivu měla širší bezpečnostní důsledky pro Sýrii a region. Vedla k vytvoření významné americké vojenské přítomnosti v Perském zálivu, což v Sýrii vyvolalo obavy z možné americké intervence nebo vojenské akce. To přispělo k tomu, že Sýrie začala usilovat o strategická spojení a angažovat se v regionální politice, aby ochránila své vlastní zájmy.

Šíření zbraní a regionální stabilita: Válka v Perském zálivu upozornila na problém šíření zbraní v regionu. Vznikly obavy z vlastnictví zbraní hromadného ničení v Iráku, což vedlo k mezinárodní kontrole a inspekcím. Pod drobnohled se dostaly i zbrojní programy a vojenské kapacity Sýrie, což zvýšilo napětí v regionu a ovlivnilo celkovou stabilitu oblasti (Hinnebusch, 1992).

2.2 Francie jako zástupce EU v Sýrii

Francie v roce 2008 předsedala EU a tehdejší prezident Nicolas Sarkozy navštívil čtyřstranný summit, který se konal v Damašku. Dalšími zástupci států byl katarský emír Hamad bin Chalífa Al-Thaní, turecký premiér Recep Tayyip Erdogan a prezident Bašár Asad. Původní smysl summitu měl představit možnost stability v Sýrii. Avšak skutečný zájem francouzského prezidenta v Sýrii byl především o podepsání memoranda, které prohloubilo partnerství mezi syrským státem a francouzskou energetickou společností Total. Je zřejmé, že už v minulosti se prezident Sarkozy zajímal o regionu pomocí projektu, který se označoval Unie pro Středomoří. Znamenalo to získat hlubší vztah ve spolupráci v ekonomické, politické, ale i sociální sféře pro země Evropské unie a jejich jižní sousedy (Turecko, Sýrie a Libye) (Belica, 2021 s 319–322).

2.3 *Turecké působení v Sýrii*

Turecko je jedna z mnoha zemí, která se přímo zapojila do syrského konfliktu. Už v roce 2009 se turecký prezident Recep Tayyip Erdogan snažil přesvědčit Baššára al-Asada, aby ukončil zákaz stran založených na náboženství, především Muslimského bratrstva, který je spojencem turecké Strany spravedlnosti a rozvoje (AKP) a také spojencem Kataru. Asada nepřesvědčil. Když začali v roce 2011 masivní protesty v Sýrii, Erdogan společně se syrskými opozičními frakcemi usiloval o změnu režimu v Sýrii. V létě se k Turecku přidali syrští dezertéři, kteří bojovali za Syrskou svobodnou armádu. Dalším cíle Turecka bylo získat oblast příhraničí v severní Sýrii, a především proto, že během vlády Hafira al-Asada zde vznikali výcvikové tábory, které vedly s Tureckem válku. Turecko také umožnilo přímou cestu džihádistů do Sýrie, kdy mohli volně procházet přes jejich hranice. Z původní Svobodné syrské armády dnes nezůstalo nic a její členové se přidali do radikálních islamistických skupin. Turecko přímo podporuje a financuje džihádisty z Idlibu (*Klicperová, Kutilová, 2020 s. 234–237*).

2.4 *Západ jako zahraniční aktér konfliktu*

V Sýrii USA zahájilo vojenskou intervenci tím, že podporuje od roku 2014 některé protivládní síly, včetně kurdských milicí. Za tímto účelem v říjnu 2014 vzniklo pod vedením USA kombinované bojové uskupení Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve. Do uskupení patří vojenské síly více než 60 zemí, převážně států působících v rámci NATO. V severovýchodní části země operují společně vojenské jednotky USA a jednotky Turecka. Zásah USA i Ruské federace v Sýrii je veden především ve formě leteckých útoků. Porážka sil Islámské státní je jejich primárním cílem, ovšem sekundárním cílem ruské intervence je dosazení současného syrského vládního režimu v celé zemi (*Staněk, 2017*).

Proti Asadovi je opozice složená převážně ze sunnitské většiny. Je nutné připustit, že její řady jsou velmi pestré, co se týče komunit. Žijí zde sekularisté, pocházející hlavně z větších měst, vzdělanější, střední třída sociálně silnější, tedy obyvatelé, kteří zúčastnili tamější revoluce. Někteří z nich se hlásili k Syrské svobodné armádě a tato skupina je také Západem nejvíce podporovaná. Problém však je, že právě tato část populace k emigraci nejvíce tíhne, především protože ztrácí vidinu změny režimu v Sýrii. Stěhují se do bezpečných zemí, protože jim to umožňuje jejich ekonomické postavení ve společnosti. Většina z nich má v Evropě kontakty, ať už na rodinu či známé. Tito lidé tvoří největší část syrské migrační vlny (*Jelen, 2016*).

3 Regionální konflikt v Sýrii

Právě účast zahraničních sponzorů, odrážející sektářský konflikt v terénu, činí syrskou občanskou válku regionálním konfliktem odehrávajícím se na syrském území (*Findley, 2020*).

Existenční boj o nadvládu nad státem, ve kterém se různé skupiny (náboženské, ideologické, nábožensko-kmenové) semkly podle logiky své příslušnosti, se v Sýrii vede válka sektářská. Na rozdíl od války náboženské, v daných souvislostech označuje tato válka z protestu existenční záležitost, která uzavřela možnost vyjednávání, a tedy i politického řešení v rámci syrských institucí. Režim od samého začátku vnímá politickou krizi jako konflikt mezi náboženskými skupinami, přesněji jako útok teroristů na legitimní státní moc. Jelikož se mezi povstalci tyto skupiny objevily až po roce od počátku ozbrojeného povstání, je zřejmé, že sektářská interpretace protestů byla od prvopočátku jedním z nástrojů přežití Asadova režimu. Samotný režim byl iniciátorem eskalace sektářského konfliktu

Struktura podpory povstaleckých jednotek byla druhým faktorem sektářského vývoje. S rostoucím násilím stoupala potřeba zbrojení. Zdroj financí, zbraní a munice si povstalci zajistili v soukromých fondech, v syrské diaspoře a v sunnitské solidaritě, a to zejména ve fázi eskalace poměrů od poloviny roku 2012. Financemi a zbožím v hodnotě několika miliard dolarů podpořily povstání během dvou let Katar a Saudská Arábie. Vesměs islamistickými či sunnitskými, konzervativními kanály plynula podpora. Pod vlivem sunnitské solidarity vedla militarizace povstání postupně k zesílení islámské, sunnitské až islamistické povahy velké části povstaleckých skupin.

Působení salafistických³ a zejména džihádistických⁴ skupin vedlo k eskalaci sektářského násilí. Zahraniční salafité, např. skupiny v Saudské Arábii, se k válce vyslovili od začátku. Radikální odnoží salafistů je pak globální džihád, který je posílen občanskou válkou v Iráku. Ryze sektářskou ideologii prosazuje malá, ale vlivná menšina povstalců, zejména Džabhad an-nusra (*Hesová, 2013*). Milice An-Nustrá je přímo logisticky podporována státy Zálivu (Saúdská Arábie a Katar). I přesto, že opovrhují západní ideologií, bojují zbraněmi, které jsou dodávány Západem, a z větší části zaplacené ropnými

³ Patří k novodobým směrům islámu. Ideologie potlačující práva a svobodu nevěřících (*Hesová, 2013*).

⁴ Skupina hlásící se k radikálnímu islám, usiluje dosažení svého cíle pomocí džihádu. Bojují proti nevěřícím, používají násilné metody. Můžou být považovány za teroristické skupiny (*Ostřanský, Beránek, 2016*).

šejky. Zde je viditelný geopolitický paradox. Snaží se svrhnout poměrně sekulární režim, který je zároveň protizápadní (*Jelen, 2016*). Přesto v roce 2012 tehdejší Obamova administrativa zahrнула An-Nustru na seznam teroristických skupin, především z důvodu jejího propojení s Al-Káidou ⁵(*Belica, 2021 s. 311*).

Materiální a vojenská podpora ze strany Íránu a Hizballáhu, která Asadově válečnému úsilí dodává jasný sektářský rozměr, je čtvrtým faktorem sektářského obratu války. Hizballáh přímo zasahuje do bojů a pomáhá budovat proasadovskou lidovou milici. V roce 2013 tudíž lze hovořit o sunnitském povstání proti šíitské ose, ve kterém jsou obyvatelé sporných území nuceni přiřadit se podle příslušnosti k jednomu z táborů. Menšinám pak hrozí odplatné nebo strategické etnické čistky. Charakter války v Sýrii se během dvou let několikrát změnil, ale vývoj sektářským směrem otevřel možnosti k regionalizaci původního protiautoritářského povstání. Zahraniční sponzoři, jejichž vlastní sektářský zájem vede k naprosté podpoře jedné ze stran, se velmi rychle postavili za obě strany (*Hesová, 2013*).

Nejpočetnější a národnostní menšinou, která bojuje v Sýrii, jsou Kurdové. Nachází se v severní a severovýchodní oblasti Sýrie. Kurdové, jako etnická skupina, jsou důležitým faktorem v regionálním konfliktu. Kurdové jsou rozšířeni v několika zemích, včetně Turecka, Sýrie, Iráku a Íránu, a jejich snahy o autonomii a nezávislost představují výzvu pro vlády těchto zemí. Kurdská otázka je tedy složitým problémem, který představuje regionální komplexnost celého konfliktu. Cílem Kurdů je udržet svá území před genocidou a útoky ze strany islamistů, proto ochrana ze strany západních zemí je oprávněná a zcela humánní. Zmíněná komplexnost problému vzniká z toho, že tento cíl bývá spojován s požadavkem na samostatnost či dokonce autonomii Kurdistánu v Sýrii (tzv. Rojava) i v Iráku, což představuje zcela jiný zájem jeho regionálního spojence Západu, v boji proti Asadovi a země, která je členem NATO – Turecko, ale také Íránu, který na geopolitickém pomyslném poli stojí na straně druhé. Pro Turecko je otázka kurdská problémem vnitropolitickým, protože napjatý spor na východě země řeší několik let a stávající krize tento spor vyostřuje (*Klicperová, Kutilová, 2020 s. 90–99*).

3.1 Rozložení sil v Sýrii

Z původních 22 milionů obyvatel, se více jak 13 milionů lidí stalo uprchlíky a vnitřně vysídlenými osobami. V Sýrii žije 98 % lidí, kteří žijí v extrémní chudobě.

⁵ Militantní islamistická teroristická skupina (*Belica, 2021*)

Oblasti vojenského vlivu se během let 2011 až 2019 změnili a to z důvodu změny v oblastech správy a řízení humanitární pomoci.

Kontrolu syrského území lze rozdělit do několika částí: Prvním oblast patří režimu Baššára al-Asada, Rusku, Íránu a šíitský milici (Hizabullah) kontrolují pobřežní oblast Středozemního moře a celou jižní část od Damašku až po město Manbidž. Druhá oblast na severozápadě Sýrie v městě Idlib a Aleppo spadá pod kontrolu opozic, které podporuje především Turecko. Oblast pod nadvládou sil z Turecka se rozšířila na pás podél hranic až na východ k Irácké hranici. Cílem Turecka získat území, které představuje pás podél hranici je vytvořit tzv. bezpečný zóny, která zajistí odsun Kurdů směrem do vnitrozemí a vytvoří potenciální oblast, kam se vrátí syrští uprchlíci z Turecka. Třetí oblast patří Kurdům, kteří ztratili značnou část svého území, poté co odešli americká vojska. Golanské výšiny jsou stále okupované státem Izrael. Islámský stát ovládal východ a severozápad Iráku (*Alkhalil, 2022*).

3.2 *Křesťané v Sýrii*

Před vypuknutím občanské války v Sýrii žila velká část syrských křesťanů v západní části Sýrie ve městě Homs. V květnu v roce 2011 přinutili povstalci k odchodu z města 50 tisíc křesťanů, někteří z nich se stali oběťmi brutality Islámského státu. Ve městě Allepu se nacházela nejvíce početná skupina křesťanů, později v roce 2016 sektářský konflikt snížil počet křesťanů z téměř čtvrtmilionem zastoupení na prostých 30 tisíc (*Belica, 2021 s. 376*).

4 **Arabské jaro na Blízkém východě**

Na Blízkém východě se v letech 2010 až 2011 odehrála významná událost známá jako Arabské jaro. Pro lepší pochopení souvislostí této události v Sýrii je nutné se seznámit s vlnou protestů, která se rozšířila po celém Blízkém východě, kde lidé vyjadřovali touhu po svobodě. Reakce velmocí na tyto události hrála klíčovou roli. V Tunisku začaly protesty po tragickém případě sebevražedného upálení jednoho z občanů. Francie ve snaze upevnit své mocenské a ekonomické zájmy v Tunisku poskytla dodávku slzného plynu místním bezpečnostním silám v lednu 2011. Další zemí, kde probíhaly protesty, byl Egypt, který byl v arabském světě spojencem USA a jeho prezidentem byl Husní Mubarak. Prezident Barack Obama naslouchal hlasu arabského lidu, který toužil po svobodě, ale zároveň se snažil udržet svého spojence (Saoudskou Arábii) a nezasahovat proti autokratické vládě v Egyptě.

Nespokojenost lidí s autoritářskými vládami na Blízkém východě expandovala, přesto tomu západní vůdci a média nevěnovali zájem. Jedním ze zásadních témat, kterým se věnovala pozornost blízkovýchodní politiky izraelsko-palestinský mírový proces a iránský jaderný program. V arabských zemích mezitím tím byla obrovská chudoba, nevykonná ekonomika, rozšířená korupce a potlačení diktátorů Západem se vyskytovalo opravdu jen málo (*Tureček, 2016*).

4.1 *Občanská válka v Sýrii*

Demonstrace v Sýrii začaly nespokojeností syrských občanů, kteří nebyli zastánci autoritářské vlády prezidenta Bašára al-Asada. Dalším faktorem nespokojenosti bylo zdoluhavé sucho, které v Sýrii v letech 2006 až 2011 zničilo živobytí téměř milionu Syřanů. Sucho způsobilo růst cen potravin a vedlo k masivnímu rurálnímu exodu (*Hesová, 2013*).

Je nutné zmínit faktory, které přímo ovlivnily opakující se sucho v severovýchodní části Sýrie. Už během let 2008 a 2009 následkem sucha byla vlna migrace několika set tisíc lidí, kteří opustili své domovy a stěhovali se na západ do větších měst (Bejrút, Dar'á). Po důkladném prozkoumání se zjistilo, že projekty zaměřující se na centralizované zavlažování a intenzivní využívání podzemní vody, způsobilo v průběhu let postupné zasolování zemědělské půdy a výsledkem byl menší počet výnosů jednotlivých plodin. Tyto projekty podpořila baasistická správa státu v Sýrii a Iráku. Zemědělci byli nuceni intenzivněji využívat pumpy, které zavlažovali jejich úrodu a získávali vodu z větších hloubek. Z toho vychází, že trvalé sucho v Sýrii neovlivnilo pouze nedostatek přirozených srážek (*Beránek, Ostránský, 2016 s. 72*).

Vláda nedokázala řešit prohlubující chudobu na venkově a bytovou a pracovní nouzi ve městech. První protesty byly namířené proti sídlu strany Baas. Protesty byly potlačeny ostrou střílbou a dvoudenním útokem mechanizované jednotky. Smrt několika protestujících vedla k dalším demonstracím. Reakce vlády byla okamžitá, vládní orgány upřednostnily tzv. bezpečnostní řešení, místo aby se zaměřily na řešení politické. Došlo k policejnímu násilí, masovému zatýkání a systematickému mučení, které učinila armáda. Armáda zasahovala v provinciích Idlib, v Hamě, Homsu, v Banjásu, Lázikíji a Aleppu. Během měsíců počet mrtvých civilistů stoupal. Během léta v roce 2011 v Sýrii došlo k masakru 80 protestujících v Džisr aš-Šughúru na policejní stanici. V důsledku toho někteří vojáci dezertovali na stranu protestujících, ozbrojili se a formovali místní brigády.

V Turecku vznikla Syrská svobodná armáda (FSA), hlásily se k ní místní seskupení dezertérů a civilistů. Na konci roku 2011 režim se stupňoval v represii, ozbrojené skupiny napadly základny v Damašku. Armáda zasáhla proti ozbrojeným skupinám i přesto, že odstřelovala obytné čtvrti. Armáda nebyla schopna kontrolovat venkov a udržet některá města, proto je začalo systematicky ničit. Během let 2012 a 2013 používaly obě strany více ničivých prostředků. Došlo k vyššímu nárůstu obětí: v létě 2013 počet obětí přesáhl 100 tisíc (*Hesová, 2013*).

Až v červnu v roce 2012 oficiálně označil tajemník OSN Herve Ladsous situaci v Sýrii, jako občanskou válku. Dnes je nám znám vztah širších souvislostí, které se odehrávají v Sýrii, proto situaci můžeme charakterizovat jako sektářskou válku, kterou přizívuje zahraniční intervence velmocí. Značná část civilizovaného Západu podporuje sunnitskou stranu tím, že se staví na stranu monarchií Zálivu. Dochází k podpoře ozbrojeného islámu, který vede boj proti sekulární vládě (*Belica, 2021 s. 358*).

4.2 *Působení Islámského státu v Sýrii*

Islámský stát má v úmyslu na svém území uplatňovat přísnou verzi islámského práva (šaría) inspirovaného Bohem. To zahrnuje mrzačící tresty (hudúd), jako je amputace končetin nebo kamenování. Cílem je obnovit jejich pojetí zlatého věku islámu, tedy idealizovanou představu doby proroka Muhammada a prvních generací muslimů. V té době byl islám považován za čistý a nezkažený lidskými výmysly, víra muslimů byla čistá a muslimská obec nebyla rozdělena na sunnity a šiity. IS proto požaduje po všech muslimů na světě podřízenost a slib věrnosti a vyzývá je, aby opustili své zkažené země a migrovali na jeho vzorově řízené území, změnili svůj životní styl a sloužili chalífátu a Bohu (*Černý, 2016*).

V souvislosti se vznikem Islámského státu v oblasti na Blízkém východě je spjato s tím, že autokratičtí vládcí a bezpečnostní složky jsou přesvědčeny o své síle v arabských zemích. To je nejčastěji spojováno se situací, kdy autokratičtí vládcí dokázali odvrátit snahu o demokratické povstání v arabských zemích. Opírali se o své polooficiální zpravodajské služby a vnitřně bezpečnostní složky. Také došlo k osvobození několika vězňů, které tajně vyzbrojili autoritářské vlády. Docílili tak oslabení vnitřní opozici, ale také se chtěli ujistit, že Západ se bez nich neobejde v boji proti radikálnímu islámu. Součinnost zpravodajskými službami, armádou, elitními jednotkami, zkorumpovanou justicí a organizovaným zločinem je charakterizována jako „hluboký stát“. Termín hluboké

státy může označovat na Blízkém východě stát, ve kterém dochází k nekontrolovanému veřejnému dohledu nad vojenskými rozpočty a vojenské soudy mohou vyšetřovat civilisty.

Prvním zmínka, kdy operovaly islámské formace na území Sýrie, byla z konce léta 2013. Rok poté IS oznámil veřejně, že území od Aleppa (město v Sýrii) až po Dijálu ve východním Iráku, patří bez pochyby Islámskému státu (*Belica, 2020*). Když Islamistický stát dobyl města na syrské frontě, podmanili si tak největší naleziště syrského zemního plynu aš-Šá'ir. Hranice mezi Irákem a Sýrii přestala existovat džihádisté zbořili hraniční přechody. V oblasti žilo 8 milionu obyvatel, kteří byli pod nadvládou Islamistického státu. Islamistický stát hrozil náboženské komunitě jezídů (Kurdové pocházející ze severního Iráku) genocidou, proto až po této události zakročili Spojené státy. Spolupráce Kurdů a USA zahнала Islamistický stát pryč z Mosulské přehrady.

Podle syrské opozice byl al-Asadův režim spojencem Islamistického státu. Především poté, co Asad propustil z vězení extrémisty, chtěl působit jako bojovník za sekularismus proti džihádismu. V očích Západu chtěl docílit vidiny, že je jejich spojencem proti IS. Další teorie spojení mezi Asadem a IS demonstruje situace, kdy povolil bojovníkům z mnoha zemí přechod přes své hranice směrem do Iráku, aby mohli bojovat proti americkému vojsku, které se snažilo v roce 2003 sesadit iráckého diktátora Saddáma Husajna. Nicméně v roce 2014 začalo IS útočit na základny syrské armády, proto spojení mezi džihádisty a režimem Baššára al-Asada bylo nepravděpodobné. Islamistický stát umožňoval režimu výhodu, protože oslaboval jiné povstalecké skupiny. „Válka uvnitř války“ je označení, které charakterizovalo probíhající boje mezi povstaleckými skupinami.

Syrská vláda způsobila obrovské škody v urbanizovaných a částečně industrializovaných částech Sýrie. Tyto škody je nutné neustále budovat do protikladu k masové historii, kterou vyvolávají IS a jeho zdánlivé schopnosti v západních zemích. Vypovídající je vzájemný nepoměr ve finančních zázemích jednotlivých účastníků konfliktu. Studie Syrského centra pro politický výzkum (SCPR), sponzorovaná UNDP (United Nations Development Programme), zhodnotila na počátku roku 2016 ztráty na základním kapitálu syrské ekonomiky způsobené válkou na 137,8 miliard dolarů. Z toho 47 miliard dolarů připisuje nerealizovaným investicím. Dokument Islamistického státu obsahuje měsíční rozpočet v provincii Dajr az-Zawr vedle struktury příjmů i přehled výdajů. Ty dosáhly za dobu jednoho měsíce na přelomu let 2014 a 2015 výše 5,58 milionu

dolarů. Pro srovnání, syrský parlament schválil v polovině listopadu 2015 zákon o státním rozpočtu na rok 2016 s výdaji ve výši 5,21 miliard dolarů. Finanční prostředky, které měl IS k dispozici pro budování vlastní legitimacy na počátku roku 2015, jsou v tomto srovnání zanedbatelné. Umožňovaly IS jednat v intervencích teroristické sítě zaměřených na sebevražedné útoky s dalekosáhlým psychologickým dopadem, avšak pro faktické budování státu vybaveného jinou, než charismatickou legitimitou jsou nedostatečné (Beránek, Ostránský, 2016 s. 63–84).

5 Humanitární pomoc v Sýrii

Je třeba brát v úvahu rozmanitost při poskytování humanitární pomoci, aby byly uspokojeny naléhavé potřeby lidí postižených konfliktem v Sýrii a aby byla zajištěna trvalá podpora. Nesmíme zapomínat, že lidé mají obtíže s dostupností pomoci kvůli nestabilitě, strachu nebo nedostatku důvěry v klíčové aktéry. Je také nutné určit priority pomoci a kritéria pro příjemce tak, aby se zabránilo šíření nenávisti, diskriminace a napětí a aby nebyly opomenuty některé menšinové skupiny postižené konfliktem (Eghdamian, 2016).

5.1 Nezisková organizace, jako nástroj autoritářského režimu?

V kontextu občanské války může být státní suverenita posílena přivlastněním si humanitárních organizací a jejich pomoci. Tento fenomén je zejména patrný v případě autoritářských režimů, které využívají neziskové organizace jako prostředek k upevnění své moci a kontroly nad obyvatelstvem. Tento trend nelze přehlížet, neboť má důsledky pro humanitární intervence, ochranu lidských práv a demokratické procesy.

V případě syrského konfliktu je zřejmé, že režim prezidenta Asada mohl využívat neziskové organizace a humanitární pomoc jako prostředek k udržení své státní suverenity. Jakými kroky takovéto režimy dosahují tohoto cíle? Jaký vliv mají na činnost neziskových organizací a jakým způsobem si udržují kontrolu nad jejich činností?

Tato podkapitola se zaměří na analýzu případu Sýrie, který představuje zajímavý a významný příklad, jak autoritářský režim může využívat neziskové organizace k posílení své suverenity. Je nutné prozkoumat, jakým způsobem by mohl syrský režim prezidenta Asada manipulovat s humanitární pomocí a organizacemi, aby si udržel kontrolu nad situací ve své zemi.

Zároveň se následující podkapitola zabývá otázkou existence ministerstva či jiného orgánu v Sýrii, který kontroluje činnost neziskových organizací. Jaká je role tohoto orgánu

a jakým způsobem přispívá ke klíčovým aspektům autoritářského využití neziskových organizací?

Prostřednictvím důkladné analýzy těchto otázek můžeme lépe porozumět roli neziskových organizací, jako nástroje autoritářské moci v kontextu občanské války. Důsledný rozbor případu Sýrie nám umožní nalézt společné prvky a trendy, které mohou být aplikovány i na jiné autoritářské režimy, a tak poskytnout cenný vhled do této problematiky.

Od roku 2011 se poskytuje humanitární pomoc v Sýrii. Jedna z hypotéz podle (*Leenders, Mansour, 2018*) je, že syrský režim záměrně používá strategie deprivace a brutálního potlačování, které jsou zneklidňujícím způsobem zprostředkovány a do velké míry umožněny humanitární intervencí v zemi pod záštitou OSN. Z toho vyplývá, že mezinárodní humanitární systém je klíčovým prostředkem, kterým syrský režim efektivně prezentoval a znovu potvrdil své právo na státní suverenitu. Syrský režim si vymohl uznání své státní suverenity v mezinárodním společenství tím, že využil humanitární pomoc pod záštitou OSN jako způsob, jak zdůraznit svou nezpochybnitelnou moc nad zemí během ozbrojeného konfliktu. Syrská vláda si své požadavky a představy na státní suverenitu upevnila tvrzením o rezoluci Generálního shromáždění OSN č. 46/182 přijaté v prosinci 1991. Chtěla tak docílit, aby Sýrie hrála hlavní roli v koordinaci humanitární pomoci na svém území a udržela si tak svoji suverenitu.

Režim si udržoval plnou kontrolu nad tím, jak OSN poskytuje humanitární pomoc v Sýrii. Další vládní podmínky omezily tyto mezinárodní nevládní organizace na 8 z 12 syrských gubernorátů a nedovolily jim spolupracovat s místními humanitárními organizacemi kromě Syrské arabské neziskové organizace červeného půlměsíce (SARC). Mezinárodní humanitární pracovníci v Sýrii se často měnili, což znamenalo neustálou potřebu víz a dalo režimu trvalé možnosti udělovat nebo, jak se ukázalo, odkládat nebo odmítat víza jako způsob znovu potvrzení tohoto základního znaku státní suverenity. Režim prodlužoval proces, zejména když žádal o víza občanům zemí podporujících opozici. Vláda měla nespornou moc nad centrálními operacemi SARC.

Sýrie je jedinou zemí, která má “státní ministerstvo pro záležitosti Červeného půlměsíce”. Požadované vládní povolení je nutné pro humanitární práci – s agenturami OSN nebo bez nich – také vystavilo ty syrské humanitární pracovníky a charitativní organizace, kteří nezískali povolení, režimem schválenému obtěžování, zatýkání, stíhání

a zabíjení od začátku konfliktu. Zatímco syrský režim pevně držel mezinárodní humanitární agentury na uzdě, přímo ovlivňoval hodnocení agentur OSN ohledně toho, jakou pomoc je třeba poskytnout, kde a komu ji doručit (*Leenders, Mansour, 2018*).

Při správné lokalizaci, kam je potřeba poskytnou humanitární pomoc, se používá přístup založený na prostorové teorii při zkoumání způsobu, jakým se pojem bezpečného a rizikového prostoru pro poskytování humanitární pomoci, který je spojen s kontrolovaným a nekontrolovaným prostorem a humanitárním územím, který je tvořen, ovlivňován a zneužíván různými aktéry války. Tím, že se zajímáme, jak jsou různé vlastnosti v prostoru vytvářeny na hmotné a nehmotné úrovni a ideové rovině, zpochybňuje základy bezpečnostních pouček, které se běžně uvádí k odůvodnění prostoru nedostatečného a nerovnoměrného k rozdělování pomoci různým částem země. Dále je potřeba odlišovat rozdíly v poskytování pomoci mezi vládní a opoziční ovládaným územím, jakož i důsledky této pomoci v terénu, který se ještě zhoršuje v souvislosti se zneužíváním pomoci v procesech místní správy (*Meininghaus, 2016*).

V roce 2014 Rada bezpečnosti OSN přijala rezoluci 2165, která agenturám OSN umožňovala poskytovat pomoc do Sýrie přes čtyři hraniční přechody, aby usnadnila přístup pomoci do oblastí, které nejsou pod kontrolou syrské vlády: Bab al-Salam a Bab al-Hawa do Al Yarubiyah k dodávkám pomoci do severozápadní Sýrie, Al a Al-Ramtha k dodávkám pomoci do severovýchodní Sýrie a do jižní Sýrie. Výsledkem byly tři odlišné humanitární centra v Sýrii; jedno v Damašku, které dodává pomoc do oblastí pod kontrolou syrské vlády, další v Gaziantepu/Turecku, které dodává pomoc do oblastí kontrolovaných opozicí a kurdskými silami v severní Sýrii a poslední třetí v Jordánsku, která poskytuje pomoc opozici v jižní Sýrii. Koordinační mechanismy humanitární pomoci řídí Úřad OSN pro koordinaci pro humanitární záležitosti (OCHA). Nicméně, přeshraniční pomoc pod vedením OSN v jižní a severovýchodní Sýrii skončila v roce 2019 poté, co Rusko a Čína vetovaly prodloužení platnosti rezoluce Rady bezpečnosti OSN o poskytování pomoci těmto zemím. Hranice Bab al-Hawa byla jediná výjimkou. Přestože ruské a čínské veto ovlivnilo humanitární pomoc OSN vedenou přes hranice v severovýchodní Sýrii, vznikala tam další humanitární centra koordinované Fórem nevládních organizací. Fórum nevládních organizací bylo založeno nevládními organizacemi, které působí na území EU. Fórum nevládních organizací v severovýchodní Sýrii sloužilo, jako koordinační platforma, která má vést přeshraniční a místní humanitární akce v severovýchodní Sýrii. Přestože syrská vláda byla obviněna z několika válečných

zločinů včetně použití chemických zbraní proti vlastnímu obyvatelstvu, je stále považována Mezinárodní organizací OSN za legitimní syrskou vládu (*Alkhalil, 2022*).

5.2 *Porušování lidských práv v Sýrii*

Sjednocení humanitární pomoci s politickými či vojenskými cíli je stálým bezpečnostním problémem. Pokud je poskytování pomoci lidem chápáno pouze skrz politiku, neziskové organizace ztrácí jejich neutrální roli (*Alkhalil, 2022*). Základní poskytování humanitární pomoci se řídí humanitární právem, které je postavené na třech pilířích: nestrannost, neutralita a nezávislost. Humanitární právo se řídí dle Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války z roku 1949 a dalších třech dodatkových protokolů. Ženevské právo zaměřující se na ochranu civilistů a nepřímo zúčastněných osob v ozbrojených konfliktech je součástí Mezinárodního humanitárního práva.

K častému a opakovanému porušování mezinárodního humanitárního práva, zejména ve vztahu k civilnímu obyvatelstvu, dochází v občanské válce v Sýrii. Především ze strany organizace Islámský stát a ze strany vládních sil, které se často dopouštějí válečných zločinů. Bojové chemické látky proti vládní opozici a civilnímu obyvatelstvu opakovaně použily vládní síly. V srpnu 2013 ve východním předměstí města Damašek byl uskutečněn první útok, ke kterému byla použita nervově paralytická látka sarin. V této době, ale Sýrie neměla podepsanou Úmluvu o zákazu chemických zbraní. K jejímu přijetí došlo až v září v roce 2013, přesto došlo k dalším chemickým útokům, proti civilnímu obyvatelstvu. V roce 2017 ve městě Chán Šajchún se uskutečnil jeden z posledních útoků proti vládní opozici. V rámci této války také dochází k opakovaným útokům na zdravotnické zařízení, které jsou chráněnými objekty mezinárodním humanitárním právem. Žádná ze stran konfliktu nikdy nepotvrdila, že by zdravotnická zařízení byla primárním cílem útoku. Podle Lékařů bez hranic bylo za rok 2015 od začátku občanské války dokumentováno více jak 400 útoků na 269 zdravotnických zařízení (*Staněk, 2017*).

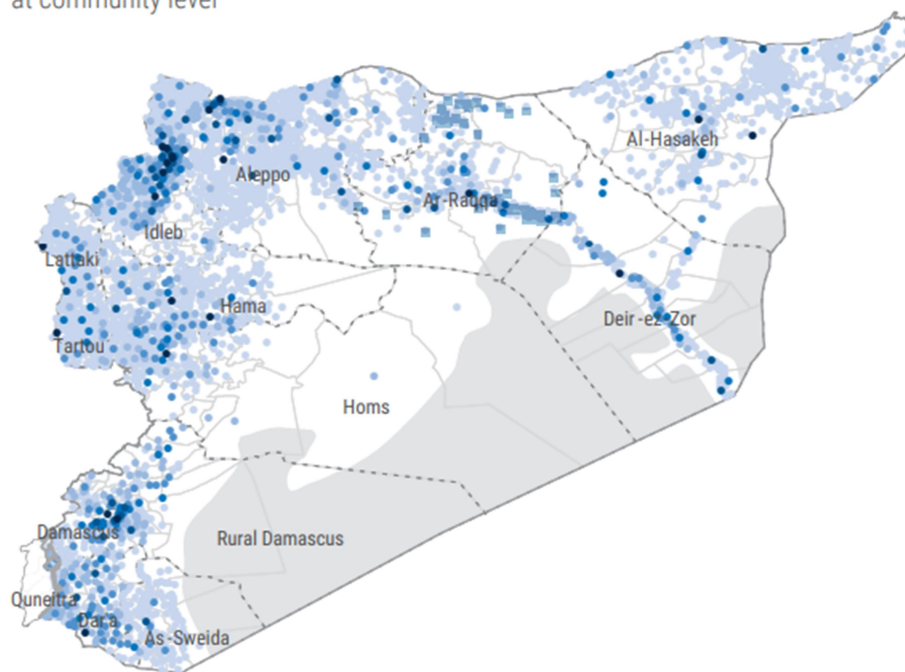
5.3 *Přeshraniční koordinace dodávek humanitární pomoci do Sýrie.*

Dodávky humanitární pomoci do částí země, zejména do severní Sýrie, byly hlavním bodem sporu a nejistoty. V roce 2014 rezoluce 2165 přijatá Radou bezpečnosti umožnila Organizaci spojených národů (OSN) a jejím partnerům poskytovat Sýrii přeshraniční humanitární pomoc. V roce 2015 zřídil Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (OCHA) v Gaziantepu jedno ze svých regionálních center přeshraniční humanitární pomoci. V rámci tohoto přeshraničního humanitárního prostředí

hrálo Turecko klíčovou úlohu v tom, že umožnilo syrským státním nevládním organizacím usnadňovat přeshraniční humanitární pomoc. Mezinárodní politika však ovlivnila přeshraniční aktivity humanitární pomoci, zavedení nových regulací nepříznivě ovlivnilo poskytnutou pomoc syrských zaměstnanců z nevládních neziskových organizací. Omezilo se pravidelné překračování hranic a další činnosti spojené s humanitární pomocí v severozápadní Sýrii. Po březnu 2017 turecké orgány požádaly mezinárodní nevládní organizace i syrské nevládní organizace, aby se znovu zaregistrovaly a znovu požádaly o pracovní povolení pro zaměstnance, z nichž některá byla poté zamítnuta.

Převažující humanitární přístup s důrazem na krátkodobou pomoc má neočekávané dlouhodobé důsledky. Došlo ke změně paradigmatu, který vyvážil krátkodobou pomoc s dlouhodobým plánováním, aby bylo možné přiměřeně reagovat na potřeby obyvatel v postižených krizích, a to zejména žen a dětí. V humanitární reakci je upřednostňována snaha poskytnout okamžitou pomoc. Okamžitá pomoc poskytuje přístup k potravinám, vodě, přístřeší a zdravotní péči. Splnit základní lidské práva k přežití. V kontextu vleklé krize je potřeba se zaměřit nejen na okamžité potřeby, ale také potřeby, které vznikají v důsledku dlouhodobé nestability.

Average people reached with humanitarian assistance⁵
at community level

Obrázek 3: Průměrný počet osob, kterým byla poskytnuta humanitární pomoc na úrovni obce v roce 2022 (Reliefweb, 2022)

Následující mapa vyobrazuje počet osob, kterým byla poskytnuta humanitární pomoc v jednom nebo více sektorech např. potravinové zabezpečení, v zemědělství (příímí příjemci), ochrana dětí (příímí příjemci), vzdělávání a výživa za daný měsíc. Následující humanitární pomoc pro osoby nemusí nutně znamenat, že všechny jejich humanitární potřeby jsou plně pokryty, ani nevyjadřuje typ a kvalitu pomoci, kterou lidé obdrželi. Mapa poskytuje především pohled na to, v jakých konkrétních oblastí Sýrie se poskytuje nejvíce mezinárodní humanitární pomoci. Z mapy nelze vyčíst, jaké množství humanitární pomoci je poskytnuto na území, které je pod kontrolou syrského režimu.

Bylo nutné začlenit přístup, který se zaměřil na primární a reprodukční zdraví u žen, spolu s posílením znalostí o sexuálním zdraví. Poskytováním těchto služeb humanitární subjekty uznaly zdraví jako kritický vstupní bod pro další klíčové formy pomoci. Syria Relief & Development (SRD), humanitární nevládní organizace působící v Sýrii od roku 2011, v podstatě od začátku krize, přizpůsobila a upravila své programy tak, aby vyhovovaly potřebám postižených komunit. SRD přijala nový přístup v oblasti zdraví, zaměřila se na pohlavně podmíněné násilí, ochrana dětí a služby duševního zdraví, konkrétně pro děti, které přežily napadení, zneužívání a znásilnění. Kombinace pevných ale i mobilních služeb umožňuje širší geografické pokrytí pomoci, zejména pro vzdálené a těžko dostupné komunity. Kontrolní body ze strany vlády omezují pohyb mezi regiony v Sýrii.

Rizikové faktory sexuálního násilí jsou spatřeny při rozsáhlém vysídlování, došlo k přesunu milionu lidí do přeplněných táborů, změn v územních hranicích, nekontrolovaný nárůst sexuálního vykořisťování a společenské vyloučení. V celé zemi neexistuje žádný soudržný právní rámec, který by chránil oběti tím, že by zajistil spravedlnost a odpovědnost pachatelů násilí. Dospívající dívky jsou znevýhodněné v důsledku náboženské a politické identity. Záměr chránit dívky a zachovat morální a sociální systém se projevil ve vzestupu předčasných a nucených dětských sňatků, spolu s dalšími škodlivými praktikami, jako je nucená puberta a testování panenství. Zakořenění těchto přístupů je často v potřebě přežít, nelze připsat vinu pouze sociokulturním nebo náboženským ideologiím. Koncept vzdělávání, které poskytují především porodní asistentky, zahrnuje životně důležité koncepty, včetně fyzického zdraví a pohody, řízení vztahů s partnery a rodinou a zvyšování sebeúcty a sebevědomí (*Qaddour, 2022*).

5.4 Vnitřně vysídlené osoby

Následující podkapitola popisuje rozdíl mezi vnitřně vysídlenými osobami a uprchlíky. Tyto termíny aplikují v souvislosti s migračními toky, ačkoli se liší tím, kam směřují a jakým způsobem hledají ochranu. V rozhodování o trase a cílové destinaci hraje roli mnoho faktorů, včetně dostupnosti informací, finančních prostředků, rodinných vazeb a náboženských sítí.

Do skupiny vnitřně vysídlených osob (IDP) spadají lidé, kteří jsou nuceni opustit své domovy či místa obvyklého bydliště. Existuje několik ovlivňujících faktorů např. v důsledku ozbrojeného konfliktu nebo s cílem se vyhnout jeho následkům, kvůli generalizovanému násilí, porušování lidských práv, anebo kvůli dopadu přírodní katastrofy. Významná charakteristika těchto lidí spočívá v tom, že nikdy nepřekročí mezinárodní hranice svého státu, a to je zásadně odlišuje od uprchlíků. Uprchlíkům a současně i vnitřně vysídleným osobám je udělována mezinárodní ochrana. Vnitřně vysídlené osoby v Sýrii patří k nejvíce zranitelným skupinám na světě, protože zůstávají ve své zemi a zároveň pod vládou svojí země, která zapříčinila jejich vysídlení.

V Sýrii jsou osoby nuceni k odchodu především ze strany státu, kdy na jejich přemístění dohlíží para militantní jednotky, které svoji sílu využívají, jako prostředek k izolaci a boji proti povstalcům. Vláda strategicky posílá lidi do vesnic, které mají oficiální cíl zajistit jim větší ochranu a přístup k základním životním potřebám. Ve skutečnosti zbavuje povstalecké skupiny o místní podporu a zároveň má zajistit novou pracovní sílu do určitých vesnic, které složí jako základna v boji proti povstalcům. Někdy dochází i ke změně demografického složení regionu, kdy dochází k vystěhování původních obyvatel, které jsou považovány vládou za nežádoucí. Vláda usiluje o získání strategických oblastí, které jsou bohaté na zdroje (*Loutfi, 2017*).

Vnitřně vysídlené osoby v rámci Sýrie, mají potřebu se stěhovat do oblastí, kde je nižší nezaměstnanost. Předpokládá se, že lidé směřují do míst s menším počtem konfliktů, ale ve skutečnosti se obecně zvyšuje počet osob směřující do oblastí s více konflikty. Vysvětlením mohou být dva faktory: 1) IDP byli nuceni vládou se do oblastí s větším rizikem konfliktu přestěhovat. 2) IDP mohou být na cestě do Turecka. Oblasti na severu Sýrie podléhají válkou mezi Syrskou demokratickou silou SDF (pod vedením Kurdů) a Syrskou arabskou armádou SAA (území pod kontrolou režimu) doplněnou o Tureckou

armádu a Tureckem podporovanými milicemi Syrské národní armády (*Klicperová, Kutilová, 2020*).

Do sousedních zemí Sýrie, míří největší počet mezinárodních uprchlíků, což je způsobeno značně omezenými finančními zdroji uprchlíků, tak i jejich vírou v brzké urovnání situace a návrat do své vlasti. Tento fakt je mimochodem jedním z důvodů, proč v roce 2015 došlo ke hromadnému pohybu syrských uprchlíků, kteří byli předtím tři roky umístěni v táborech v okolních zemích a to poté, co ztratili naději na rychlé vyřešení syrského konfliktu. V důsledku toho se největší počet uprchlíků dlouhodobě nachází v oblastech Blízkého východu a Afriky, zatímco vyspělé země přijímají pouze zlomek celkového počtu uprchlíků.

Proč sem uprchlíci směřují? Faktorů je více, ale každý má svůj význam. Mezi faktory, které určují, která země se pro migranty stane zemí hostitelskou, patří například ekonomická stabilita, vysoká životní úroveň, dostatek pracovních příležitostí, příslib sociálních jistot, dodržování lidských práv, naděje na lepší budoucnost, bezpečnost, ale také přívětivá imigrační a azylová politika cílové země. Důležitou roli také hraje schůdnost trasy, její dostupnost a existence etnické diaspory, což usnadňuje sociální začlenění nově příchozích.

Nejvýznamnější zmapovaná dostupná trasa pro uprchlíky ze Sýrie vede z Turecka přes Egejské moře a jeho ostrovy do Řecka a potom přes balkánské státy do střední a západní Evropy, směřující dále až do Skandinávie (*Hasman, Lupták, 2012*).

Kulturní faktor je pro uprchlíky stejně významný jako pro vnitřně vysídlené osoby (IDP), avšak ne každému uprchlíkovi je umožněno tento faktor následovat. Pro uprchlíky je snazší integrovat do společnosti, která má stejné nebo z části podobné kulturní znaky. Uprchlíci berou v potaz i příbuzenské vztahy v zahraničí, díky kterým mohou snadněji získat práci a bydlení (*Loufi, 2015*).

Rozdíl mezi uprchlíky a vnitřně vysídlenými osobami, jejich směřování, cílové destinace a dostupné trasy jsou složitými otázkami spojenými s migračními toky a hledáním bezpečí a ochrany. Porozumění těmto faktorům je klíčové pro poskytování podpory a vybudování humanitárních opatření, která respektují práva a potřeby těchto lidí ve vyhledávání lepších životních podmínek.

5.5 Finanční prostředky neziskových organizací

Následující podkapitola svědčí o tom, že financování humanitárních pomoci je zásadní při pro zajištění účinnější podpory v situacích humanitárních krizí. Pro zajištění rychlé a účinnější humanitární pomoci byla vytvořena společná metoda financování. Je potřeba, aby mezi sebou spolupracovali různí aktéři. V této souvislosti se také kladou otázky ohledně odpovědnosti za koordinaci a správu těchto finančních prostředků.

V roce 1991 přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci 46/182 o posílení koordinace humanitárních krizí pomoci Organizace spojených národů. Vytvořila se řada skupin a mechanismů, které dodnes fungují, včetně systému humanitárních koordinátorů, systému správy plateb, jako je integrovaný administrativní a kontrolní systém (IACS), Konsolidovaný odvolávací proces (SZP), Centrální fond reakcí na mimořádné události (CERF) a Finanční sledovací systém (FTS). Společné financování bylo vytvořeno společně s metodou klastru koordinace humanitární pomoci, ta byla vytvořena s cílem umožnit včasější a účinné financování krizí v souladu s potřebami a prioritami stanovených humanitárních koridorů (*Loutfi, 2017*).

Humanitární koridory v Sýrii byly vytvořeny na místech obléhaných oblastí kolem Damašku a části měst Homs a Hama. Největší humanitární koridor byl vytvořen v roce 2016 ve městě Aleppo. Humanitární koridory lze charakterizovat jako humanitární bezpečné průchody pro civilisty, kteří chtějí opustit konfliktní zónu, ale nemohou z důvodu bezpečnosti anebo postrádají dostatek financí k odchodu. Humanitární koridor by měli umožňovat odchod zraněných civilistů (*NBC Boston, 2022*).

Nevýhodou financování humanitárních koridorů je dlouhé zpoždění finančních prostředků, tedy byrokracie může také omezit schopnost humanitárních organizací rychle reagovat na měnící se situace. Dále byrokracie může vytvořit rozpor mezi organizacemi a vládami. Přímé finanční prostředky realizují samostatní dárci např. armáda nebo civilní obrana (*Loutfi, 2017*).

Financování humanitární pomoci hraje zásadní roli při zajištění potřebných zdrojů pro pomoc postiženým oblastem. Společná metoda financování, založená na spolupráci mezi různými aktéry, je klíčová pro dosažení lepší koordinace a optimalizace využití finančních prostředků. Odpovědnost za koordinaci spočívá ve sdílení mezi mezinárodními organizacemi, vládami, neziskovými organizacemi a dalšími aktéry, kteří mají zájem

o poskytování humanitární pomoci. Pouze prostřednictvím této spolupráce lze dosáhnout maximálního dopadu a účinnosti při řešení humanitárních krizí.

5.6 *Stručná historie organizace Člověk v tísni a její struktura*

Organizace člověk v tísni je nezisková nevládní organizace, která se řídí přesvědčením o humanismu, svobody a rovnosti a solidarity. Její působení v Sýrii začalo už začátkem roku 2012, kdy podporovala podzemní hnutí lékařů, kteří pomáhali raněným civilistům. Oficiálně vyhlásila sbírku „na pomoc Sýrie“ v dubnu v roce 2012 (Daňková, 2015-2016). Její orgány řízení jsou organizace: Výkonný výbor, Správní rada a Dozorčí rada. Ve vedení stojí generální ředitel Šimon Pánek (People in need, 2023).

6 Dotazníkové šetření

Pro praktickou část mé bakalářské práci jsem si zvolila metodu dotazníkového šetření. Dotazník jsem sestavovala pro určitou neziskovou organizaci, která semnou byla ochotna spolupracovat. Spolupráci jsem navázala s neziskovou humanitární organizací Člověk v tísni a dotazník mi vyplnil pouze jeden z jejich zaměstnanců, který se specializuje na koordinaci humanitární pomoci v Sýrii.

Pomocí dotazníkového šetření jsem chtěla zjistit míru humanitární pomoci, v oblastech postižených ozbrojeným konfliktem, kterou nezisková organizace Člověk v tísni poskytuje v Sýrii. Snažila jsem se vytvořit takové otázky, které jsou méně dohledatelné z veřejných zdrojů a které nejlépe dokáže zodpovědět pracovník humanitární organizace zabývající se touto problematikou. Ptala jsem se na otázky typu: odkdy působí nezisková organizace v Sýrii, v jaké konkrétní oblasti, jak a kým je humanitární pomoc financována, kudy vedou hlavní trasy při poskytování humanitární pomoci, jak nezisková organizace dokáže zajistit bezpečnost nebo čím se liší práce neziskové organizace Člověk v tísni od ostatních neziskových organizací, které zde působí.

6.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Otázka č. 1: Od kdy a s jakým hlavním cílem působí Člověk v tísni na území Sýrie a jaké jsou hlavní výzvy a úspěchy její humanitární činnosti?

Člověk v tísni pomáhá na území Sýrie od roku 2012. Humanitární pomoc a aktivity tím směrem koncipované: 1) výzvy – stále se měnící kontext, nejistota i dlouho přetrvávající krize bez jasného uznaného státního aktéra, která nejistotu situace prohlubuje, 2) úspěchy – kontinuální nepřetržitá přítomnost a přijetí místním obyvatelstvem.

Válečný konflikt trvá v Sýrii od roku 2011 až do dnes, proto je nezbytná pomoc neziskových organizací, aby poskytly nejnutnější pomoc lidem, kteří jsou tímto konfliktem zasaženi. Člověk v tísni reagoval na situaci v Sýrii okamžitě, působí zde od roku 2012. Pro obyvatele je obtížná stále nestabilní politická situace v Sýrii. V konfliktu působí několik různých stran, které hájí své vlastní zájmy. Nejvýznamnější stranou konfliktu je vláda prezidenta Bašára al-Asada, která se snaží potlačit povstání a snaží se znovu získat kontrolu nad větší částí své země. Na její straně stojí většina obyvatel alávitského vyznání a většina příslušníků ostatních náboženských menšin. Vojenskou a finanční podporu ze zahraničí dostává autoritářský režim od Ruska, Íránu a šiitské organizace Hizballáh z Libanonu. Proti autoritářské vládě bojují opoziční a ozbrojené skupiny např. Islámský

stát, Syrská svobodná armáda. Organizace Člověk v tísni má dlouholeté zkušenosti s poskytováním humanitární pomoci v Sýrii a díky svým dárcům a partnerům dokáže poskytovat pomoc v obtížných podmínkách, jako je dlouhotrvající válečný konflikt.

Otázka č. 2: Jaké formy humanitární pomoci poskytuje nezisková organizace Člověk v tísni na území Sýrie?

Zajišťují přístřeší, pitnou vodu, distribuci potravin a potravinových poukázek, hygienických balíčků, podpora vzdělávání a ochrana dětí.

Pomoc Člověka v tísni spočívá v zajištění základních životních potřeb, které zde chybí. Materiální pomoc je zajištěna finančními prostředky v podobě potravinových poukázek a hygienických balíčků. Poukázky také umožňují nákup potřebných hnojiv pro místní farmáře. Ozbrojený konflikt v Sýrii nutí obyvatelstvo opustit své domovy a tím ztrácí přístřeší, přístup ke vzdělání, lékařské péči a zaměstnání. Vzdělávání Člověk v tísni podporuje opravováním poničených škol anebo dodává potřebné školní pomůcky. Ekonomickou situaci v Sýrii ohrožuje i vysoká míra nezaměstnanosti, která je způsobená nedostatkem pracovních příležitostí, proto Člověk v tísni umožňuje lidem získat práci a tím si přivydělat. Například dopravní infrastruktura je poničena ozbrojeným konfliktem, proto zde vznikají pracovní pozice typu: oprava silnic, vodovodních potrubí či elektrického vedení. Člověk v tísni také organizuje odklízecí práce formou veřejných prací, kdy lidé dostávají peníze za odklizení trosk na ulicích.

Otázka č. 3: Do kterých konkrétních lokalit v Sýrii, poskytuje nezisková organizace Člověk v tísni humanitární pomoc?

Sever Sýrie

Z odpovědi pracovníka neziskové organizace Člověk v tísni, nelze zjistit, v jakých konkrétních lokalitách poskytují humanitární pomoc.

Podle dostupných zdrojů v mé bakalářské práci (*Alkhalil, 2022*) lze vyhodnotit tuto oblast, jako místo kde dochází ke střetu různých stran v ozbrojeném konfliktu. Idlib a Aleppo, které se nacházejí v severozápadní části Sýrie je pod kontrolou opozičních stran, které zde bojují proti autoritářské vládě Bašára al-Asada, který se snaží prosadit státní suverenitu. V důsledku bojů je zde poničena infrastruktura, která je nezbytná pro fungování celé oblasti. Sever Sýrie je tedy území, kde dochází k bojům a civilisté zde nejvíce postrádají přístup k pitné vodě, nemají dostatek potravin, je zde poničena

infrastruktura a chybí přístřeší. V severní oblasti Sýrie je největší počet uprchlických táborů.

Otázka č. 4: Jak rychle a efektivně je nezisková organizace Člověk v tísni schopna reagovat na měnící se potřeby? Např. únorové zemětřesení v Sýrii, jak rychle jste byli schopni reagovat, co byla hlavní priorita při poskytování humanitární pomoci?

V řádu 2-3 dnů, kdy se stabilizovala situace a pomoc byla relevantní a bezpečná (díky existující kanceláři a týmu kolegů v místě), toto v případě zemětřesení, ale i v obecnější rovině.

Z odpovědi lze vyhodnotit, že humanitární organizace je schopna reagovat na hrozby různého charakteru (např. zemětřesení) v relativně krátkém čase během 2-3 dnů. Rychlost a efektivita pomoci je zajištěna, díky kanceláři a týmu lidí, který zde trvale působí už od roku 2012. Humanitární pracovníci získávají informace o situaci přímo z prostředí a místních zdrojů. Je důležité, aby nezisková organizace dokázala na danou situaci reagovat pružně a rychle. I přesto Člověk v tísni vychází i ze zkušeností a dlouholeté praxe, která jim dokáže rozdělit pomoc do fází. Při zemětřesení v Sýrii, dokázala uplatnit nezisková organizace zkušenosti z předešlých let, kdy působila při přírodních katastrofách v Nepálu a v Pákistánu.

Otázka č. 5: Jak se zajišťuje bezpečnost a spolupráce s místními partnery, při poskytování humanitární pomoci Člověka v tísni v Sýrii?

Monitorování situace, kontakt s místní komunitou, HR dedikované tématu bezpečnost.

Kvalita Člověka v tísni spočívá v tom, že dokáže být flexibilní, to znamená, že jsou schopni okamžitě reagovat na potřeby v dané situaci, které se různě objevují a jsou neustále monitorovány. Udržují blízký kontakt s místní komunitou a to díky tomu, že většina jejich humanitárních pracovníků jsou Syřani. Důležité je také vzdělávat své pracovníky v oblasti lidských zdrojů věnující se tématu bezpečnosti.

Otázka č. 6: Odkud, jak a kudy Člověk v tísni dopravuje věci do Sýrie? Kdo jsou hlavní dodavatelé a partneři pro převoz humanitární pomoci?

Cross-border model mezi Tureckem a Sýrií v kontextu cross-border resolution UN: dodavatelé se odvíjí komodita od komodity dle existujících a platných tendrů.

Podle dostupných zdrojů v mé bakalářské práci (*Loutfi, 2017*) je zřejmé, že se Člověk v tísni řídí mezinárodními koordinačními mechanismy. Nezisková organizace využívá mezinárodní humanitární koridor mezi Tureckem a Sýrií. Za dobu své působnosti dokázal vytvořit v Sýrii koordinační mechanismy. Tyto koordinační mechanismy jsou pod záštitou agentury OSN, konkrétněji pod UN OCHA, který se věnuje koordinační činnosti. Ta zde nastavila tzv. klastry neboli sektorově zaměřené pracovní skupiny, které řeší situaci v různých oblastech (např. potravinová bezpečnost, dostatek pitné vody, školství, zdravotnictví a další). Jednotliví aktéři, kteří na místě působí, mají své vlastní reprezentanty v různých oblastech, kde dochází ke koordinaci mezi jednotlivými humanitárními organizacemi.

Jednotliví dodavatelé specifických komodit se mění v závislosti na situaci v Sýrii. Podle aktuálních tendrů se mění potřeby a s nimi i dodavatelé. Dodavatelé se mohou měnit v závislosti na cenové dostupnosti, kapacitě a dostupnosti tras.

Otázka č. 7: Jaké jsou hlavní zdroje financování humanitární pomoci Člověka v tísni v Sýrii a jak se tyto zdroje získávají?

Institucionální (UN, vlády – lze dohledat na webu nebo skrz výročku CvT, pokud potřebujete přesně) – grantové, veřejně vypisované soutěže; Sbírkové/veřejné dary jednotlivců.

Prostředky se sbírek se nevyčerpají okamžitě a jsou rozděleny do několika fází. Prostřednictvím institucionálních dárců, dokáže nezisková organizace získat dostatek peněz na fázi obnovy. Institucionální zdroje financování pochází od státních institucí, EU, OSN, ale mohou to být i města a kraje. Důležitou částí financování jsou i nadační fondy, které vyhláší nezisková organizace podle potřeby.

Otázka č. 8: Jaké hlavní trasy využívá nezisková organizace Člověk v tísni pro dodávku humanitární pomoci do těžce zasažených lokalit?

Viz odpověď "odkud"

Na tuto otázku bylo částečně zodpovězeno v otázce č. 6. Hlavní trasa pro dodávku humanitární pomoci vede z Turecka a dále přes hranice do oblasti severní Sýrie. Toto je zároveň jediná hlavní trasa, kterou využívá nezisková organizace Člověk v tísni. Do jiných oblastí Sýrie tato nezisková organizace, humanitární pomoc nedodává.

Otázka č. 9: S jakými překážkami při poskytování humanitární pomoci se nezisková organizace Člověk v tísni nejčastěji setkává? Existují jiné překážky než nedostatek financí?

Viz odpověď na výzvy: bezpečnost, dostupnost materiálu včas (při převozu přes hranice – potřebná povolení se odvíjí komodita od komodity – viz sankce na syrský režim.

Z odpovědi pracovníka humanitární organizace lze vyhodnotit, že nezisková organizace se potýká při poskytování humanitární pomoci s několika hrozbami. V situaci ozbrojeného konfliktu v Sýrii existuje více hrozeb než jen nedostatek financí. V oblasti, kde pomáhá nezisková organizace je vyšší míra nebezpečí a to z důvodu bojů mezi opozičními stranami a režimem současného prezidenta Bašára al-Asada. Podle dostupných zdrojů v mé bakalářské práci (*Qaddour, 2022*), v roce 2017 mezinárodní politika ovlivnila přeshraniční aktivity humanitární pomoci. Zavedly se nové regulace, které nepříznivě ovlivnily poskytnutou pomoc syrských zaměstnanců z nevládních neziskových organizací. Zcela se omezilo pravidelné překračování hranic a dalších činností spojené s humanitární pomocí v oblasti severozápadní Sýrie. Další překážkou, se kterou se potýká nezisková organizace, je získání potřebných povolení při převozu humanitární pomoci přes hranice mezi Tureckem a Sýrií. Prakticky veškerá komodita, která se do oblasti severní Sýrie dodává, musí mít platné povolení. Následující překážkou je uvalení sankcí na syrský režim. Důvody uvalení sankcí se mohou lišit v závislosti na státu nebo organizace. Poskytování humanitární pomoci civilistům tak může být méně efektivní. Sankce komplikují chod administrativy a logistiky neziskových organizací.

Otázka č. 10: Dokážete zhodnotit, jak se liší práce Člověka v tísni v Sýrii, oproti jiným neziskovým organizacím, které zde působí?

Výrazné zaměření se na potravinovou pomoc, vzdělání, co do aktivit a práce napřímo, s týmy CvT namísto časté práce přes místní a jiné partnerské organizace (concept velké části mezinárodních NGOs).

Nezisková organizace Člověk v tísni poskytuje širokou škálu humanitární pomoci v Sýrii. Člověk v tísni působí přímo v Sýrii, zde má kanceláře s týmy zaměstnanců, tím se liší od ostatních neziskových organizací, které se spoléhají na své implementující partnerské organizace. Jako místní organizace jsou schopny lépe pochopit potřeby místních obyvatel a efektivně reagovat na humanitární krizi.

Otázka č. 11: Jak je možné, že i přes vysokou finanční pomoc ze strany nevládních organizací a OSN, syrská krize přetrvává? Co je podle Vás jeden z hlavních faktorů?

Nefunkční/neuznaný státní aktér, pokračující patová situace ohledně části území.

V Sýrii existují různí neuznaní nebo nefunkční státní aktéři, kteří se napřímo podílejí na ozbrojeném konfliktu.

Patová situace ve smyslu ozbrojeného konfliktu v Sýrii znamená, že žádná ze stran konfliktu nemůže dosáhnout rozhodujícího vítězství a konflikt se stává dlouhodobým. To může vést ke stagnaci na frontových liniích, prodloužení utrpení civilního obyvatelstva a k zhoršení socioekonomickým podmínek. Patová situace může také ztížit vyjednávání o míru a vyřešení konfliktu.

Otázka č. 12: Mohou poskytovat pomoc pracovníci Člověka v tísní i na místech, které nejsou součástí uprchlických táborů?

Ano

Autorka položila otázku z důvodu, jak velkou míru humanitární pomoci poskytuje Člověk v tísní v Sýrii. Ne všechny neziskové organizace mohou poskytovat humanitární pomoc mimo uprchlické tábory. Každá nezisková organizace má svůj vlastní mandát a cíle, které určují, jaký druh pomoci poskytuje a kde ji poskytuje. Člověk v tísní může poskytovat humanitární pomoc i mimo uprchlické tábory, protože má povolení a kapacity k tomu, aby poskytoval pomoc tam, kde je to nejvíce potřeba. Organizace má zkušenosti s prací v krizových oblastech a spolupracuje s místními partnery, aby zajistila, že pomoc dorazí k těm, kteří ji nejvíce potřebují. Cílem Člověka v tísní je poskytnout pomoc všem lidem v nouzi, bez ohledu na to, kde se nacházejí.

6.2 *Shrnutí dotazníku*

Z dotazníkového šetření jsem zjistila, že humanitární nezisková organizace Člověk v tísní zareagovala ihned po vypuknutí ozbrojeného konfliktu v Sýrii. Největší výzvou pro neziskovou organizaci je nejistota ve vývoji ozbrojeného konfliktu v Sýrii. I přes tuto hrozbu zde úspěšně poskytuje humanitární pomoc. Člověk v tísní poskytuje širokou škálu humanitární pomoci, zejména základní životní potřeby např. poskytuje pitnou vodu, dodává hygienické balíčky, zajišťuje přístřeší. Tato pomoc je poskytována do oblastí severní Sýrie, nicméně konkrétní lokality humanitární pracovník nevedl. Nezisková organizace dokáže reagovat na měnící se potřebu pomoci v řádu 2-3 dnech. Bezpečnost při

poskytování humanitární pomoci si nezisková organizace zajišťuje sama, pomocí monitorování situace, kontaktu s místními lidmi a své zaměstnance aktivně školí v oblasti bezpečnosti. Hlavní a jediný koridor poskytování humanitární pomoci vede z Turecka dále přes hranice do severní Sýrie. Financování humanitární pomoci v Sýrii, získává Člověk v tísni pomocí institucionálních dárců. Humanitární pomoc Člověka v tísni se od ostatních neziskových organizací liší především tím, že pomoc poskytují napřímo. Mají zřízené své vlastní kanceláře s týmy humanitárních pracovníků. Většina mezinárodních organizací využívá poskytování humanitární pomoci přes partnerské organizace v zemi. V Sýrii přetrvává patová situace, která nejvíce ovlivňuje civilní obyvatelstvo, kvůli kterému zde poskytují nezbytnou pomoc humanitární organizace. Nezisková organizace je schopná poskytovat humanitární pomoc i mimo uprchlické tábory, tudíž její pomoc v Sýrii dosahuje velké míry. Člověk v tísni nevnímají nebo záměrně ignorují významnou roli, kterou hrají velmocenské politiky a přímé zásahy zemí jako USA, Francie, Rusko, Turecko, Saudská Arábie a další velmocenské aktéry v regionu.

Závěr

Bakalářská práce se zaměřila na analýzu významných aspektů týkajících se Sýrie od rozpadu Osmanské říše až po současnou situaci. Analýza vlivu globálních velmocí v Sýrii představila, jaké politické, strategické a ekonomické faktory ovlivňovaly region.

Hlavní část této práce se věnovala regionálnímu konfliktu v Sýrii, který má zásadní vliv na stabilitu Blízkého východu. Byli identifikováni různí aktéři, včetně vládních sil, povstaleckých skupin a zahraničních velmocí, které přispěly k prohloubení konfliktu. Důsledky konfliktu jsou rozsáhlé, zahrnují přetrvávající utrpení obyvatelstva, masové přesídlování obyvatelstva a neustálé ničení infrastruktury.

Nejdůležitějším tématem této práce byla humanitární pomoc v Sýrii. Byly analyzovány překážky při poskytování humanitární pomoci, včetně omezeného přístupu neziskových organizací, porušování humanitárního práva a nedostatku finančních prostředků. Dotazovaná nezisková organizace Člověk v tísni je schopna v relativně krátkém čase reagovat na měnící se hrozby různého charakteru. Práce neziskové organizace Člověk v tísni se liší v tom, že v Sýrii poskytuje širokou škálu humanitární pomoci. Také působí přímo v Sýrii, spoléhá se pouze na své vlastní kanceláře s týmy zaměstnanců. Při poskytování humanitární pomoci se setkává s několika překážkami. Včetně nedostatku finančních prostředků čelí nezisková organizace překážkám, jako je získání potřebných povolení při převozu humanitární pomoci, uvalení sankcí na syrský režim a vyšší míře nebezpečí a to z důvodu bojů mezi opozičními stranami a syrským režimem. Dotazníkové šetření ukázalo, že významnou roli velmocenských politik a přímých zásahů zemí, jako jsou USA, Francie, Rusko, Turecko, Saudská Arábie a další, nevnímají nebo záměrně ignorují v organizaci Člověk v tísni.

Problémy týkající se těchto témat vyžadují komplexní a koordinovaný přístup. Jedním z řešení by měla být posílena diplomacie a mezinárodní spolupráce. Je důležité, aby mezinárodní aktéři pracovali společně na řešení politických a bezpečnostních otázek v Sýrii, a to s cílem dosáhnout udržitelného míru a stabilizace.

Je také potřeba zajistit lepší finanční prostředky pro humanitární organizace, aby mohly poskytovat nezbytnou pomoc postiženým obyvatelům. Je nutné vyvíjet diplomatické a humanitární tlaky na všechny zúčastněné strany, aby dodržovaly mezinárodní humanitární právo a respektovaly lidská práva.

Zmírnění negativního dopadu na ozbrojený konflikt v Sýrii je důležité, aby globální velmoc neuplatňovaly své vlastní zájmy a mezinárodní organizace se snažily nalézt politické řešení a poskytovaly humanitární pomoc, což by vedlo k dosažení lepších životních podmínek pro místní obyvatelstvo. Pouze prostřednictvím udržitelného řešení lze zajistit budoucnost Sýrie a obnovení regionální stability na Blízkém východě.

Seznam použitých zdrojů

ALKHALIL, Munzer, et al. An analysis of humanitarian and health aid alignment over a decade (2011–2019) of the Syrian conflict. *Conflict & Health*. 2022, vol. 16, issue 1, p. 1-13. ISSN 1752-1505.

BELICA, Miroslav. *Vzpomínky na Sýrii: od arabského socialismu k Islámskému státu*. První vydání. Praha: Epoque, 2021. 489 s. ISBN 978-80-278-0015-5.
Signatura SVK: A0-71580

BERÁNEK, Ondřej a OSTRÁNSKÝ Bronislav. *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2645-5.

DAŇKOVÁ, Hana. Humanitární katastrofa v Sýrii: pomoc člověka v tísní. *Geografické rozhledy: výuka a popularizace geografie, ekologická výchova*. 2015-2016, roč. 25, č. 3, s. 32. ISSN 1210-3004. Dostupné také z WWW: <<https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/136/pdf>>.
Signatura SVK: I-501 373/2015-2016

Dr. EGHAMIAN, Kat. The protection Needs of Minorities from Syria and Iraq. Research and Reference Group Member [online]. Norwegian Church Aid (NCA) and the World Council of Churches (WCC), with financial support from the Ministry of Foreign Affairs of Norway 2016 [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: https://www.academia.edu/36138037/The_Protection_Needs_of_Minorities_from_Syria_and_Iraq

DRYSDALE Alasdair, Raymond HINNEBUSH. *Syria and the Middle east peace process*. The council on Foreign Relations. 1991. ISBN 0-87609-1052

FINDLEY, Carter V. "The Middle East in World History: Spatial and Temporal Reorderings", *Review of Middle East Studies* 54.1 (2020): 133-148.

HASMAN, Jiří. Faktory ovlivňující volbu cílové země uprchlíků. *Geografické rozhledy: výuka a popularizace geografie, ekologická výchova*. 2015-2016, roč. 25, č. 3, s.2-4. ISSN 1210-3004. Dostupné také z WWW: <<https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/136/pdf>>.

Signatura SVK: I-501 373/2015-2016

HESOVÁ, Zora. Dynamika eskalace syrského konfliktu = The dynamics of escalation in Syria. *Nový Orient: časopis Společnosti pro kulturní styky s Orientem*. 2013, roč. 68, č. 3, s. 48-54. ISSN 0029-5302. Dostupné také z WWW: <<https://kramerius.lib.cas.cz/client/handle/uuid:8f922e58-3f9d-41be-887b-872dfb7bd0c8>>.

Signatura SVK: I-54 035/2013

HINNEBUSH, Raymond. The Gulf War and its impact on Syria. *British Journal of Middle Eastern Studies*. 1992, vol. 19, no. 2, ISSN 13530194

JELÉN, Libor. Sýrie – hlavní zdrojová země uprchlické krize. *Geografické rozhledy: výuka a popularizace geografie, ekologická výchova*. 2015-2016, roč. 25, č. 3, s. 5-7. ISSN 1210-3004. Dostupné také z WWW: <<https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/136/pdf>>.

Signatura SVK: I-501 373/2015-2016

KLICPEROVÁ, Lenka a KUTILOVÁ, Markéta. *Válka je mým osudem*. Vydání první. Praha: Kniha Zlín ve společnosti Albatros Media, a.s., 2020. 243 s. ISBN 978-80-7662-024-7.

Signatura SVK: A0-68570

KROPÁČEK, Luboš. Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-298-5.

KROPÁČEK, Luboš. Islám a Západ: historická paměť a současná krize. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-540-2.

LEENDERS, Reinoud a Kholoud MANSOUR. Humanitarianism, State Sovereignty, and Authoritarian Regime Maintenance in the Syrian War. *Political Science Quarterly* (Wiley-Blackwell). 2018, vol. 133, issue 2, p. 225-257. ISSN 0032-3195.

LOUTFI, SHAZA. The Impact of Humanitarian Aid on Internally Displaced Persons' Movement: A Case Study in Syria [online]. B.S., DePaul University, Chicago, 2015 [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: https://www.academia.edu/43002567/The_Impact_of_Humanitarian_Aid_on_Internally_Displaced_Persons_Movement_A_Case_Study_in_Syria. Diplomová práce. University of Illinois at Chicago.

MEININGHAUS, Esther. Humanitarianism in intra-state conflict: aid inequality and local governance in government- and opposition-controlled areas in the Syrian war. *Third World Quarterly*. 2016, vol. 37, issue 8, p. 1454-1482. ISSN 0143-6597.

NBC Boston. What Are Humanitarian Corridors and How Do They Work? [online]. 8. března 2022 [cit. 2023-05-11]. Dostupné z: <https://www.nbcboston.com/news/national-international/explainer-humanitarian-corridors-from-syria-to-ukraine/2663341/>

People in Need. Organizační struktura [online]. 2023 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.peopleinneed.net/who-we-are/organizational-structure>

QADDOUR, Amany. Toward a Paradigm Shift in Humanitarian Response: Centering Women and Girls in Integrated Health and Protection Services in Syria. *Brown Journal of World Affairs*. 2022, vol. 28, issue 2, p. 1-12. ISSN 1080-0786.

ReliefWeb. (2022). Syria Humanitarian Response: January - December 2022. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/syria-humanitarian-response-january-december-2022> [cit. 2023-06-15].

STANĚK, Martin, et al. Humanitární krize a občanská válka v Sýrii: dopady a vliv na migrační krizi v Evropě. Kontakt: scientific acta Faculty of Social and Health Studies: vědecký časopis Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. 2017, roč. 19, č. 4, s.

293-299. ISSN 1212-4117. Dostupné také z WWW:

<<https://kont.zsf.jcu.cz/pdfs/knt/2017/04/07.pdf>>.

Signatura SVK: I-502 179/2017

TUREČEK, Břetislav. Blízký východ nad propastí: cesta od orientálních diktatur ke svobodě a zase zpátky. Praha: Knížní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5558-3.

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazníkové šetření

Příloha 1: Vliv neziskové organizace v Sýrii

Vážené respondentky, vážení respondenti,

Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který poslouží jako podklad pro bakalářskou práci na téma „Vliv neziskové organizace v Sýrii“.

Dovoluji si Vás požádat o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku.

Předem děkuji za spolupráci. Studentka Aplikované geografie - fakulta přírodovědně humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci.

1. Od kdy a s jakým hlavním cílem působí Člověk v tísní na území Sýrie a jaké jsou hlavní výzvy a úspěchy její humanitární činnosti?
2. Jaké formy humanitární pomoci poskytuje nezisková organizace Člověk v tísní na území Sýrie?
3. Do kterých konkrétních lokalit v Sýrii, poskytuje nezisková organizace Člověk v tísní humanitární pomoc?
4. Jak rychle a efektivně je nezisková organizace Člověk v tísní schopna reagovat na měnící se potřeby? Např. únorové zemětřesení v Sýrii, jak rychle jste byli schopni reagovat, co byla hlavní priorita při poskytování humanitární pomoci?
5. Jak se zajišťuje bezpečnost a spolupráce s místními partnery, při poskytování humanitární pomoci Člověka v tísní v Sýrii?
6. Odkud, jak a kudy Člověk v tísní dopravuje věci do Sýrie? Kdo jsou hlavní dodavatelé a partneři pro převoz humanitární pomoci?
7. Jaké jsou hlavní zdroje financování humanitární pomoci Člověka v tísní v Sýrii a jak se tyto zdroje získávají?
8. Jaké hlavní trasy využívá nezisková organizace Člověk v tísní pro dodávku humanitární pomoci do těžce zasažených lokalit?

9. S jakými překážkami při poskytování humanitární pomoci se nezisková organizace Člověk v tísni nejčastěji setkává? Existují jiné překážky než nedostatek financí?
10. Dokážete zhodnotit, jak se liší práce Člověka v tísni v Sýrii, oproti jiným neziskovým organizacím, které zde působí?
11. Jak je možné, že i přes vysokou finanční pomoc ze strany nevládních organizací a OSN, syrská krize přetrvává? Co je podle Vás jeden z hlavních faktorů?
12. Mohou poskytovat pomoc pracovníci Člověka v tísni i na místech, které nejsou součástí uprchlických táborů?

